

BELFER ÎN AFRICA

Jurnal marocan

Florentin Smarandache

1982–1984

TEXT

ÉQUIVALENCES
2001

espace privé

TEXT

ARCHIVES
ÉQUIVALENCES

2001

Notă asupra ediției

Cuprins

Pagina inițială

Înapoi

Închide

Ieșire

Notă asupra ediției

©2001 ÉQUIVALENCES (Nijmegen, The Netherlands) [(PDF)LaTeX]

©2001 FLORENTIN SMARANDACHE (GALLUP, NM, USA) [ROMANIAN TEXT]

©2001 ADRIAN REZUȘ (NIJMEGEN, THE NETHERLANDS) [EDITION]

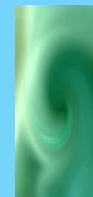
©2001 FLORENTIN SMARANDACHE (GALLUP, NM, USA) [GRAPHICS]

©2001 MUGUR GROSU (CONSTANȚA, ROMANIA) [LOGO *Inner Space*]

TYPESET BY LaTeX 2_ε/romanianTeX © 1994-2001 ADRIAN REZUȘ
ON-LINE DISPLAY IN PDF/SCREEN © 1999-2001, C. V. RADHAKRISHNAN
[ARCHIVE COPY] PRINTED IN THE NETHERLANDS – JULY 12, 2001

This electronic book is a non-profit publication containing copyrighted material, as described in the above.

It can be freely copied, disseminated and re-distributed for private, non-commercial and/or academic purposes, provided no changes are made by the copist.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Înainte

leșire

Pagina **2** din **94**

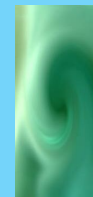
Cuprins

Cuvânt lămuritor

5

Jurnal marocan

10

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

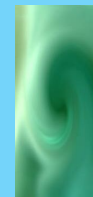
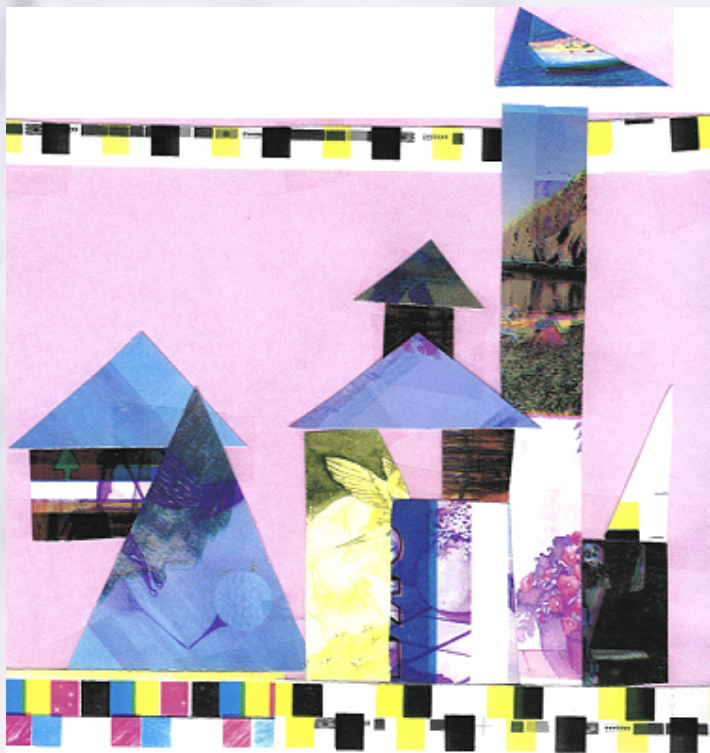

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **3** din **94**

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

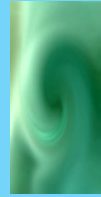
Pagina 4 din 94

Cuvânt lămuritor

Câteva precizări despre odiseea acestui manuscris.

Scris în Maroc, în perioada 1982–[198]4, pe când lucram ca profesor cooperant de matematică, la Lycée Sidi El Hassan Lyoussi din Sefrou, Délégation de Fès, în urma acordurilor de colaborare culturală româno-marocană, carnetelul legat cu sârma spiralată și coperți grena, lucioase, se pierduse în toamna anului 1984. Pe 2 iulie în acel an pleasem cu familia în concediu în România, lăsând obiecte, cărți și manuscrise (literare, matematici, rebusiste) în Maroc, unde trebuia să mă reîntorc pe 15 septembrie la începerea cursurilor liceale. Petreceam fericiți vacanța pe la rude, ne ascultau prietenii cu atenție când, la începutul lui septembrie, suntem anunțați de la Romconsult București că s-au reziliat contractele pe linie de învățământ între români și marocani. A fost o mare lovitură pentru mine! Îmi planificasem, în timpul de repaus, să public alte cărți: noi proiecte, noi iluzii.

M-am suit în tren până în capitală, str. Matei Millo, nr. 7, lângă Palatul Telefoanelor. Speram să se revină asupra deciziei, ori să ne trimită în altă direcție. Dar Algeria nu primea decât cadre didactice universitare, cu doctorate (pentru că la noi mai existau și... fără!). Coasta de Fildeș, Guineea franceză nu erau acceptate de ai noștri, care considerau condițiile

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 5 din 94

de trai de acolo precare pentru un european.

Motivele „rezilierii contractelor“ erau misterioase. Cei de la Romconsult dădeau din colț în colț, se eschivau, răspundeau ambiguu. „Nu s-au înțeles la bani“ că românii ar fi solicitat o nouă mărire de salarii, în afara celei din 1983 cu 5%, Ministerul Învățământului din Rabat ar fi refuzat, și-atunci s-a terminat, cu aceasta, cooperarea. „Nu a vrut tovarășul Ceaușescu să semneze.“ De ce? se nedumereau profesorii. „Noi nu putem să-l întrebăm.“

Sau: „N-a vrut tovarășa Elena Ceaușescu să semneze“ murmurau alte glasuri.

Romconsult-ul îți închidea gura automat. Nimeni nu îndrăznea să ceară socoteală familiei prezidențiale pentru deciziile sale. Se credea că vina ar purta-o chiar funcționarii de la Romconsult, dar s-ar spăla pe mâini, transmitând în mod neoficial, cum că decizia ar fi dictată de foarte de sus. O aserțiune care nu putea fi nici verificată, nici cercetată.

Câți bani a pierdut țara în urma acestei întreruperi de cooperare? S-a estimat: milioane de dolari.

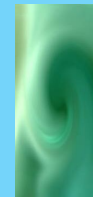
Am fost revoltat în zilele acelea, întors pe dos. Am alergat încolo și înapoi. M-am zbatut. Audiențe, apoi la directorul Romconsult-ului. Cereri.

– Bine, ziceam, de ce nu ne-ați anunțat la sfârșitul anului școlar despre rezilierea contractelor?

Cooperarea era prevăzută pe patru ani pentru ingineri și profesorii de matematică, iar pentru cei de biologie, fizică-chimie, și sport de doi ani.

– N-am știut.

– Dar cine vroiați să știe, eu?! Ar trebui să-mi plătiți drumul dus-întors ca să-mi ridic bunurile.

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 6 din 94

– Romconsult-ul nu vă decontează drumul. Nu e vina noastră.

Era vorba de 19 000 de lei, avionul. „Tarom“.

– Dar a cui este?

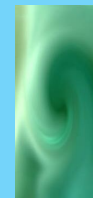
Și urmau explicațiile de mai înainte. Ne învârteam într-un cerc vicios.

Pe coridoarele acestei instituții l-am întâlnit pe Valentin B., conf. dr. la Universitatea din Craiova. Încerca, în zadar, să-și facă dosarul pentru Algeria. Era în hâră cu G., decanul de la Fizică, în urma susținerii tezei de doctorat în matematici a soției fizicianului. B. afirmase că „teza nu este demnă de secolul XX!“

G. se-nfuriase. Cum se avea „pe bune“ cu partidul, l-a „aranjat“ pe B. Pe deasupra, B. se purta și ca un neconformist: umbla în bluji la cursuri, deși trecut de patruzeci de ani, popular cu studenții, și cu capul în ceretările lui de geometrie diferențială. Coresponda cu matematicienii străini. Ori, securitatea nu prea agreea acest gen de persoane. De-atunci B. n-a mai trecut dincolo de granițele strâmte ale României. Primea invitații la congrese internaționale, dar nu le putea onora.

Ne făceam amândoi iluzii că o să ne întâlnim în Africa, eu cerusem Ministerului Marocan să mă mute de la Sefrou la Nador, port la Marea Mediterană, excelent plasat lângă Melilla – oraș spaniol, D-l B. ar fi fost repartizat la Oran, spre granița cu Marocul. Eram cumva apropiați.

Înteruperea, survenită chiar în preajma începerii anului școlar, i-a lăsat pe marocani cu fundul în baltă: fără cadre didactice! Probabil că pe aceasta mizaseră forurile de resort românești când ceruseră mărirea salariilor. Dar, Ministerul Marocan ne-a înlocuit repede cu bulgari și canadieni din Québec. Contractul rupt, se crease o nouă problemă: revenirea profesorilor la posturile lor din România pe care funcționau atunci suplinitori, detașați,

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 7 din 94

restructurați, și mama dracului de denumiri din astea, care de fapt mascau porțile de ieșire pentru privilegiații regimului. S-a produs o învălmășeală de mai mare frumusețe! La rândul lor, suplinitorii, detașații, restructurații etc. au căzut peste alții, și tot așa.

Ca să revenim la oile noastre, carnețelul cu 90 de pagini, scrise de la sfârșit spre început – în manieră arabă! –, fragmentat, mai curând de impresii decât de călătorie, numit inițial „În nordul sudului“ după jurnalul lui Radu Tudoran „La nord de noi înșine“, acest carnețel rămăsese în vara anului 1984 în Maroc, împreună cu alte lucrări și obiecte deoarece, în mod normal, în septembrie trebuia să mă prezint înapoi la post. Rezilierea contractelor m-a surprins în România, era de așteptat, ghinionist cum sunt. A urmat calvarul luptei cu autoritățile pentru a-mi elibera un pașaport de turist. Deoarece Ministerul Educației și Învățământului de la București nu permitea reîntoarcerea în Maroc cu pașaport de serviciu. Alți bani, altă distracție! Dă-i și zbate-te! Noi cereri, noi aprobări, noi cozi în fața Biroului de Pașapoarte din Craiova. Am luat-o cu cerșitul de semnături: la directorul școlii, la secretarul de partid, la inspectorat. Apoi altă dandana: MEI nu acceptă plecări în străinătate în timpul anului școlar, trebuia așteptată vacanța de iarnă.

– Tovarășe, le zic celor de la Minister, dar eu plătesc chirie la Sefrou trei luni de zile degeaba?!

Am primit, cu chiu cu vai, o recomandare de la Ministrul Învățământului, Ion Teoreanu, către secția de pașapoarte a Inspectoratului Județean de Miliție Dolj. În scurtă vreme am avut pașaportul verde, de turist, cu viză de ieșire, valabilă zece zile, nu înainte de a fi preluat de lt. maj. de securitate Dina, „vedeți, că sunt persoane care vor să vă atragă de partea lor... mai

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

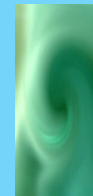
Închide

Ieșire

Pagina 8 din 94

ales acum... știți că străinii ne vor răul..." eu aprobam cu oportunitate totul, „dacă întâlniți români fugiți să nu intrați în contact cu ei..."

Din fericire, M^{le} Sophie Mugnier, colega mea de școală, căreia îi trimisese o scrisoare din țară – nu mai speram vreodată să mai revin în Maroc –, rugând-o să-mi vândă lucrurile en gros, din fericire deci Sophie nu-mi aruncase acest manuscris așezat între dicționare româno-franțuzești fiindcă arătau „mai îngrijit“ cum s-a exprimat. Celelalte caiete le-a pus „pe foc“ pentru că i s-au părut „ciorne, neimportante“. Pe toate bunurile mele, strânse în doi ani, n-a putut scoate mai mult de 100\$, după ce schimbam la negru dirhamii marocani. Surpriza i-a fost cu atât mai mare când am apărut la Fès. Am început, așadar, cu sfârșitul. Pot să uit de cenzură și anticenzură și să reflectez lucrurile în real.

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

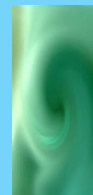
Înapoi

Înainte

leșire

Pagina 9 din 94

Jurnal marocan

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **10** din **94**

16 septembrie 1982

București. În așteptarea avionului.

Toată noaptea am călătorit cu trenul, cu bagaje voluminoase și grele. Nea Nelu m-a condus la aeroport, i-am dat 100 de lei să-și plătească taxiul la întoarcere. Locuiește în Drumul Taberei, și-ntotdeauna dau pe la el când trec prin capitală.

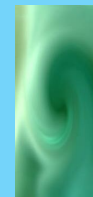
Cu plecarea aceasta mă încercă un sentiment confuz, un amestec de frică în fața necunoscutului dar și curiozitate în raport cu inexplorabilul.

Când am purces de acasă, Mama-Tina a plâns. Tata-Lecu se agita vesel, să-i scriu că ar vrea să mă viziteze.

Ieri am fost trist. Mi-era teamă iar, deși nu știu de cine...

Mersul până la Craiova a fost, ca de obicei, obositor. Aglomerație pe rată, fum, gaze, prăfăraie. Am lăsat în urmă Bălceștiul meu drag.

Acum zilele îmi sunt numărate. Mâine nu voi mai fi.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

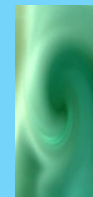
Ieșire

Pagina **11** din **94**

17 septembrie 1982

Delegația Marocană nu mai sosea la Aeroportul Internațional Otopeni. Diferite variante: timp nefavorabil, avionul ar fi aterizat la Ankara.

Am dormit o noapte pe banchetele de burete din aeroport, zona neutră, mereu cu frica în sân că securitatea m-ar putea întoarce. Auzisem că o familie, soț și soție, au fost coborâți anul trecut din avion când aparatul se pregătea să decoleze, motoarele huruiau, un domn subțire cu obrazul fin a urcat scările și s-a îndreptat spre capătul avionului, stewardesa a anunțat că „tovarășii... să se prezinte la comandantul de zbor“ cei doi ezitau, sperau să se pornească avionul pe pistă, pasagerii amuțiseră, nimeni nu sufla, domnul cel subțire a cerut din nou pașapoartele la control, soții identificați au fost coborâți și văzuți în compania domnului cel subțire. Era de-ajuns o anonimă din partea unui răuvoitor în care să fi fost scris că X vrea să rămână..., și adio viză de ieșire din România. De aceia căutam să nu deranjez pe nimeni, să-i ocolesc pe neprieteni, să nu aflu cine nu trebuie despre intenția mea de a lucra în străinătate. Invidioși găseai la orice colț de stradă. Mai ales că eu mă știam cu musca pe căciulă: detașat din industrie în învățământ, netitular, avusesem și incidente cu Gheban, directorul Întreprinderii de Utilaj Greu în care eram încadrat, și cu secretarul de partid Constantinescu. M-așteptam din moment în moment să-mi aud numele strigat la stația de defuzare a aeroportului, „tovarășul Smarandache Florentin să se prezinte la „Biroul de informații“ tremuram

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

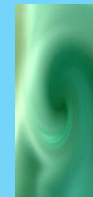
Pagina **12** din **94**

pe dinăuntru dar încercam să-mi ascund trăirile sufletești. Mă speriasse și reținerea profesoarei M. E. pe peron, după cum șușoteau colegii mei. Și încordarea ne prelungea șederea. Controlul bagajelor nu se dovedise prea intensiv, scăpaseră ca atare manuscritele matematice și poemele. Ca să deschid o paranteză: din țară nu se permitea scoaterea în afară a creațiilor personale decât cu autorizația Serviciului pentru „ocrotirea“ Patrimoniului Cultural și Științific Național, dar funcționării de acolo nu dădeau nici o autorizație, de ce să-și riște poziția? Am băgat și eu capul în pământ și mă pregătisem să declar că nu știu de nici un patrimoniu. Neprudent din fire, am dat pe banda rulantă geamantanele pentru magazia de bagaje din burta avionului, chiar și plasa cu mâncare. Vroiam să mă simt ușurat, fără nimic în mână. Și-am rămas prin urmare, până a doua zi dimineța, flămând. Dolari nu aveam, să-mi cumpăr vreun sandwich de la bufetul improvizat.

Noaptea trecută în zona neutră am dormit-o iepurește. Întins îmbrăcat pe banchetă ațipeam și mă deșteptam speriat să nu plece avionul fără mine.

*Nu mai sunt
ori sunt un altul,
pentru că și locul schimbă omul,
nu numai invers.*

Sosit la Casablanca după patru ore jumătate de zbor cu un avion Charter, de 200 de locuri. Pentru mine părea de lux. Și plutea așa de lin, la viteza lui de 1000 km/oră, încât parcă sta! Ne beam cafeaua ca în cel mai liniștit restaurant, dintr-o ceașcă plină ochi, fără să curgă o picătură. În costul biletului, care era suportat prin contract de Ministerul Marocan, a intrat și un dejun servit frumos în cutii albe de plastic cu inscripția «Air France».

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **13** din **94**

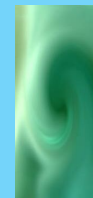
Ca în era modernă, mâncarea era concentrată: vreo 3-4 minuscule felii de pâine, șuncă presată, brânză, un compot format dintr-o singură căpșună foarte dulce, o prăjiturică, și o cafeluță. Deși de volum redus, se dovedeau consistente și hrănitore. Mă gândeam atunci că unui țăran de-al nostru, de la sapă, nu iar ajunge nici pe-o măsea! Mâncărurile dovedeau un gust excesiv oriental.

După dejun am adormit ca un prunc, cum nici acasă, în pat, nu dormisem vreodată. Oboseala de noaptea trecută își spusese cuvântul.

M-am trezit la Casablanca. Era seară, zece și un sfert. Prin hubloul avionului nu zărisem nimic fiindcă zburasem numai în întuneric. România avea trei ore înaintea Marocului, și la decolare tocmai se înnegura. Ne deplasam în sens invers rotației Pământului, și-atunci eu speram că avionul va trece din zona întunecoasă la lumină. Când avionul s-a înălțat puțin la decolare, apăreau luminile știrbe ale Bucureștiului. Apoi nu s-a mai văzut nimic. România apărea ca o pată neagră pe harta nocturnă a Europei. După o jumătate de ceas, pe ferestruica din partea dreaptă a Charter-ului, se ivește un excelent asfințit de soare pe un fundal închis. Speranțele mi-au crescut. „Deci, curând, se va ilumina.“ Zadarnic, fiindcă Marocul se învârtește și el odată cu pământul! urmând să intre în imperiul negrei.

În spațiosul aeroport „Mohammed V“ din Casablanca, geamantanele și sacoșa (fără un mâner!) îmi soseau pe bandă. Ne-au încărcat în patru autocare, pe cooperanții români, iar bagajele în două camioane cu vârf, și transportați la „*Centre Pédagogique*“, în Rabat.

Nu pot să uit duhoarea care m-a izbit la coborârea din avion, o vâltoare caldă îmi lovea obrazii, un miros neobișnuit pentru mine atunci mă învăluia. Simțeam un iz exotic.

Jurnal marocan

F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

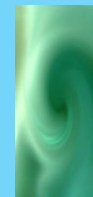
Închide

leșire

Pagina 14 din 94

În drumul de la Casablanca la Rabat nu-mi dezlipeam ochii de pe geam, plante ciudate, pentru un oltean plimbat până acum ca găina în jurul casei, se înșirau, Oceanul Atlantic din loc în loc. Eram mândru, îmi dădeau lacrimile de fericire. Iată ce-am reușit prin propriile mele puteri! Pentru că întotdeauna părinții mei, țărani îmbătrâniți de munca aspră a câmpului, nu mi-au putut oferi un mare sprijin, dar se bucurau văzând că mă descurc pe propriile picioare.

La „*Centre Pédagogique*“ din capitala Marocului am servit masa, și am fost cazați pentru o noapte. Era într-o vineri, atunci am văzut întâia oară un ziar arabesc, cu șerpuiturile lor de litere.

Jurnal marocan

F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

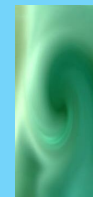
Pagina 15 din 94

18 septembrie 1982

Sămbătă dimineața am semnat o grămadă de *papiers* și ni s-au înmănat 3000 dirhama de familie, ca primă de instalare. Unii, mai îndrăzneți, au cerut să le schimbe orașul. Fiindcă nu prea le aveam la franceză, am tăcut mâlc chiar și la întrebările funcționarului care se grăbea să-mi completeze formularele pe Sefrou, ca să nu-i pretind și eu să-mi modifice repartitia. Lângă mine o domniță fragilă mă îndemna „Hai, iscălește!“ și ea se afla în aceeași postură, dar ne încurajam reciproc, mai ales că bărbatu-său era un paipoi: el venise ca însoțitor, avea grijă de doi copii mici, iar femeia lucra.

Cei cu „contracte de drept comun“ (CDC) am fost introduși într-o sală festivă. La tribună s-au așezat: Ambasadorul României în Maroc, Paul Popescu, Consulul Sasu, Reprezentanții Romconsult-ului – Instituția care ne recrutase: Dahnovici și Negoită, Reprezentanți ai Ministerului Educației Naționale Marocane. Toasturile s-au ținut în franceză – noi, spectatorii din sală, chipurile, cunoscători ai acestei lumbi – dar, spre surprinderea mea, cum se spuneau numai banalități, am prins totul. Îndeosebi, înțelegeam perfect când vorbeau românii noștri în „străinește“.

Aplauzele se declanșau automat, din inerție. După discursurile de generalitate (decât „totul despre nimic“ – cum se exprima cândva, referindu-se la îngusta specializare, Octavian Paper în „Flacăra“ – mai bine „nimic despre totul“, ca acum!) am trecut în camera alăturată, unde mese lungi ne așteptau încărcate cu felurite sticle și sticlute colorate, cu limonade – care

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 16 din 94

țineau locul ulcelelor de vin și toiurilor de țuică de la serbările câmpenești românești, precum și dulcețuri orientale. Deși Marocul se găsește la vest situat de România, prin tradiție se află în est!

Eu am servit limonadă cu pai, fiindcă nu erau dintre cele obișnuite. „Un frumos cocteil“ aveam să pricep mai târziu că se numește.

Ehei, veselie după bani și festivitate! Eu, Gheordunescu și văduva Bătrână (reprezentanții județului Vâlcea în Maroc!) am pornit-o bramburea prin Rabat.

Mai întâi o telegramă acasă, la nevastă, ca orice soț iubitor. Gheordunescu așijderi.

Plimbările prin oraș m-au fascinat. Vedeam pentru prima dată un palmier în realitate, îi ajungeam coaja de pe trunchi – ba nu, mint, mai avusesem ocazia la Grădina Botanică din Cluj, unde participasem la Olimpiada Studentească de Matematică «Traian Lalescu», și ne dusesese Peter Hamburg, conferențiarul de Analiză Complexă. Oamenii îmi apăreau ciudați prin îmbrăcăminte. Țăranul din mine se simțea țanțoș, se împăuna, ce-o să se mai fălească la ai săi, și câte o să le povestească! – fiindcă ei nu se avântaseră ca el prin lumea largă... Ne-am oprit în dreptul unui *butic* și am comandat câte un pepsi, „froid“, accentuase Gheordunescu, ne-am așezat pe scaune la taclale. Ospătarul ne-a servit la țănc și-a rostit și câteva cuvinte în engleză, râzând că noi suntem „allemands“!... desigur din pricina celor doi blonji ca laptele (cât din partea mea, care aveam părul și tenul brune, puteam fi considerat și marocan și italian și... african), iar a grăi românește sau nemțește „c'est la même chose“ vorba ospătarului.

Deoarece, cum înaintezi spre ecuator întunecarea este mai rapidă, n-am

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

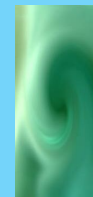
Închide

leșire

Pagina 17 din 94

mai zăbovit pe gânduri și ne-am luat tălpășița.

Seara am cînat împreună, noi, vâlcenii. De fiecare dată mă apuca o foame de lup și, chiar de nu-mi plăcea mîncarea, pînă la urmă nu mai rămînea o picătură în tavă, ceream și supliment. Interesant și modul de servire al mesei, de altfel foarte practic. Tava era împărțită în 5–6 compartimente, bucătarul turna cu polonicul în fiecare cîte un fel de mîncare. Pe vremea studenției mele craiovene, cînd luam masa la cantină, tava ne servea doar ca simplu suport. Cu mintea mea de mojiç, țînut închis într-o singură arie spirituală, mă miram de orice noutate.

Jurnal marocan

F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 18 din 94

19 septembrie 1982

Cu noaptea în cap, duminică, mă interesam de un mijloc de transport până la Fès. Proaspăt venit, neavând experiența umblării prin lume, m-am lăsat în nădejdea a doi bărbați de vază, cu neveste și copii. Și m-a ajuns prețul dublu: în loc de 30 Dh cât costa taxiul am plătit 70! Au tras pe mine, eu fleț am fost de când m-am născut. În final, pentru că n-aveam loc 6 persoane într-o mașină, s-au gândit ei și s-au sucit și m-au împărțit pe mine în două: bagajele în taxiul lor, iar eu într-altul, numai cu arabi.

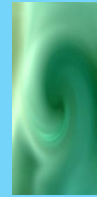
O conversație timidă am înfiripat cu un intelectual care stătea în spatele șoferului. Franceza mea șchiopata, mi-era rușine să-mi dezvălui carențele.

– Și cum o să vă descurcați cu limba? a pus tipul degetul pe rană.

– O învăț eu, am răspuns cu gura moale. Lucrul acesta trebuia să îl fi făcut în țară, înainte de plecare. M-am scuzat că, spre deosebire de profesorii bulgari care erau scoși din producție cu un an înainte și băgați 10–11 luni la cursuri intensive de limbă franceză la Sofia, de români nu se ocupaseră autoritățile, considerând franceza foaie la ureche pentru noi, latinii.

Timpul s-a dus. Am ajuns la Fès. Am luat două sticle de limonade foarte gustoase: Fanta și Atlas. Și-apoi, hoinar pe străzi. Țineam cu zgârcenie de bani. Atmosfera se arăta deosebită.

La „Grand Hotel“ m-am întâlnit cu Mohamed. N-a vrut să-mi destăinue și celălalt nume. A zis că-l cheamă numai Mohamed, ca pe ăl din Cer. Printre musulmani numele ăsta e foarte răspândit. S-a oferit, fără să-l fi

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **19** din **94**

rugat, să-mi arate Medina, am preferat să merg pe jos: vreo 2 km. Mohamed vorbea tare, gesticula și se jura că-mi va fi prieten. Și tot discutând noi, într-o franceză cât mai stălcită, deodată Mohamed îmi spune să-l aștept că el se duce *pisser*. Am crezut că n-am înțeles, scuturând surprins capul. Și numai ce-l văd pe Mohamed al meu că se dă mai aproape de gardul de piatră și, ca orice câine, începe să urineze, deosebirea față de un câine fiind aceea că Mohamed nu ridică piciorul. Bărbații care treceau pe lângă noi râdeau de mine, cum stau și-l aștept, nu de el. Mohamed nici nu se sinchisea.

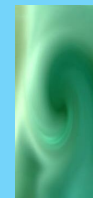
Medina constituie orașul vechi, mi-a șoptit ghidul meu voluntar, conservat ca pe vremuri. Zidurile sunt înalte și au formă de cetate, cu turnuri de apărare.

Pentru un moment am crezut că secolele se derulaseră înapoi, ca în „Tunelul timpului“ și m-am trezit în Evul Mediu. Străduțe foarte înguste, de doi metri, maxim trei, pe unde se agitau oameni și măgari. Existau și porțiuni atât de strâmte încât abia își croia loc un singur măgar cu povara de pe el. Când mă gândesc că la noi acest animal nu e bun de nimic, și aici cât e de folosit! Săracul măgar!

Arabii n-au dărămat nimic, au construit orașul nou alături. În România se demolează rămășițele istorice în dorința de a desființa vechiul. Dar, este oare recomandabil?

Comerțul se desfășura mai înfloritor în Medina decât în centrul Fès-ului. Localnicii, în turbane și cămăși albe lungi, stăteau înșirați pe marginea drumurilor, și așa destul de „étroits“ un nou cuvânt franțuzesc pe care îl învățam atunci.

Din prag am contemplat pe viu o moschee. Musulmanii intrau cu pan-

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 20 din 94

tofi în mână, iar cei de altă credință n-aveau voie să pătrundă înăuntru. Ca atare m-am mulțumit doar cu ceea ce furasem cu privirea – mai bine zis: cu nimic. Mi-a rămas, totuși, senzația că aș fi putut vedea o moschee.

Mohamed mă învârtea mai departe printre zidurile și străzile cimentuite, atât de asemuitoare.

Majoritatea arabilor se ocupau cu negustoria, încât te întrebai firesc: dacă toți făceau comerț, atunci cine mai producea?

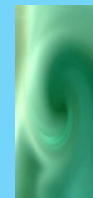
Importau mult și obiecte de calitate superioară, ale diferitelor firme occidentale. Prinsesem curaj și vorbeam multe cu Mohamed, îl întrebam cum se zice la una, la alta în franceză. Odată, neștiind care dintre *chevaux* și *cheveux* înseamnă „cai“ ori „păr“ i-am arătat un cal, *âne* mi-a răspuns.

– Da? am ridicat sprâncenele mirat. Dar acela? Mi-am îndreptat degetul spre un măgar.

– *Âne*, spune invariant însoțitorul.

– Păi, nu te uiți că sunt diferiți?

– Nu contează, glăsuiește impasibil. Cu alte cuvinte, cal ori măgar e totuna!

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 21 din 94

20 septembrie 1982

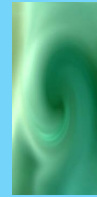
M-am trezit de dimineață, cinci jumătate, cred că din cauza luminii de afară. Fenomen neobișnuit pentru mine în țară.

La hotelul autogării, CMT, m-a costat camera 28,5 Dh. Am făcut inundație de la duș și patronul m-a taxat încă 3 Dh, pentru femeia de servici.

Luni diminața am plecat cu CAR-ul marocan la Sefrou. În loc de opt, a pornit la nouă. Eram singurul străin. Pasagerii trăgeau cu coada ochiului la mine, unii zâmbeau. Spre deosebire de ratele care circulau pe ruta Craiova-Bălcești, acest autocar arată luxos, și-n plus nu lua persoane în afara locurilor, pe când în cursele românești trei sferturi din călători stăteau în picioare. 6 Dh patru bagaje, urcate deasupra și prinse într-o plasă de stofă, și 3 Dh biletul meu. Deci bagajele au fost considerate mai prețioase decât mine! De două ori! Am coborât din car foarte dezamăgit. Localitatea se prezenta de la început foarte arabă. Măgari circulau peste tot cu bagaje în cârcă. Semăna cu Medina din Fès. Mă voi adapta eu aici? Mă voi descurca? Mai ales că de la început îmi trezise repulsie.

Cu toată lumea vorbeam în franceză, dar cu mine însumi în română. Ca să mă fac ușor înțeles, foloseam deseori mâinile, picioarele, tot ce era posibil și imposibil. Mimica, pantomimica.

De cum am sosit în Sefrou, locuitorii m-au „mirosit“ că eram străin. Pentru ei străin înseamnă francez. Și tot străin înseamnă bogat. Căutau să stoarcă bani din piatră seacă. Dezorientat, între două geamantane grele

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **22** din **94**

și două sacoșe încărcate, nu știam încotro s-o apuc. Băiețași de paispe-cinșpe ani au sărit să mă ajute. Am refuzat înfricoșat. Tocmeam cu un taximetrist negricios să mă transporte la un hotel. N-a lăsat sub 5 Dh și nici nu s-a deranjat să tragă automobilul mai aproape de bagaje. Le căram pe rând, când un puștan s-a repezit să-mi aducă din urmă, cale numai de zece metri, sacoșa rămasă. Mersi de un astfel de sprijin, de ce n-ai ridicat un geamantan? M-am suit în taxi, puștanul cu mâna întinsă la mine prin gemulețul taxiului. I-am pus în palmă 50 de cenți, nemulțumit a strâmbat din nas în fața șoferului. Eu am ridicat îmbufnat din umeri, am bombănit ceva nervos, și taxiul a pornit. Foarte zgârcit m-am dovedit în primele zile pe pământ african, îmi tremura mâna pentru orice ban dat.

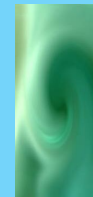
În Sefrou am tras la „Hotel Sidi Lyoussi“ sau „El Hassan Lyoussi“: fusese o personalitate religioasă dintr-o așezare învecinată, care-i purta numele. Sătenii se mândreau că, în urmă cu doi-trei ani, venise un american în satul lor să studieze biografia aceluși musulman care-și dedicase viața propovăduirii islamului.

Țin minte scârțâitul pietrișului mărunț sub roțile taxiului, în curtea hotelului, recepționarul galant, în negru, ducându-mi geamantanele până la ușă. O cameră largă, cu fereastra spre stradă, o minunată perspectivă se deschidea asupra orașelului.

Mă plimbam atât de leger și excelent dispus.

Ajuns în dreptul liceului mă interesez, vorbind cu frică franceză, stângaci, evitând propozițiile sofisticate și conversațiile lungi, mă interesez la Secretariat dacă mai există vreun român. Primisem instrucțiuni din țară, primul punct de sprijin în afară trebuiau să-l constituie conaționali noștri.

– Da, sigur, mi se răspunde, a mai venit o doamnă de acum patru zile.

Jurnal marocan

F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 23 din 94

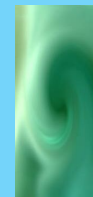
Și mi-o prezintă. Din fericire o întreb în franceză, mai mult din reflex:

- Sunt bulgăroaică, zice femeia.
- Păi, vedeți? o iau la rost pe secretară.
- Dar nu vorbiți aceeași limbă? se miră arăboaică.

M-am întreținut o bucată de vreme cu „vecina“ de peste Dunăre, uitând s-o întreb și cum o cheamă, ca în „Tanța și Costel“! Deși bulgara n-avea nici o tangență cu franceza, se descurca mai bine ca mine în limba lui Voltaire.

Seara la hotel, m-a vizitat cealaltă familie de bulgari, care locuia în Se-frou de un an: Rosita și Slaveico. Era o familie veselă. Rosita mi-a spus că bulgara seamănă cu româna, deoarece cuvântul „măgar“ este comun am-belor limbi. Slavy, cum era alintat, avea o figură tipic bulgărească: mustăți mari și groase, tunse perie, fața roșie și zâmbăreață. Deoarece ea lucra și el nu, am făcut remarcă impertinentă că „Slavy“ este femeia familiei, aplaudat de madam bulgăroaică.

În cealaltă viitoare familie (dacă bărbatul doamnei Penka va obține aprobările pentru a veni în Maroc) este o situație analogă: soția lucrătoare, soțul casnic. Încât mi-am zis: mă, bulgăroii ăștia sunt mai ai dracului ca românii, pe neveste le pun la muncă, iar ei trândăvesc!

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 24 din 94

21 septembrie 1982

Înțeleg cam 60% din cât mi se vorbește, avantajul fiind că ascult franceza pronunțată de străini, iar prin gesturi (ha, ha!) ajung la 75%. Sunt ochi și urechi la cuvintele-cheie, apoi caut sensul propoziției, reconstituind o idee pe scheletul descoperit.

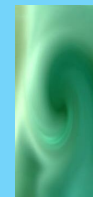
Contactul cu elevii și profesorii-colegi îmi este dificil: se exprimă repede, în argou, eu nu mă dumiresc, îi evit. Încerc de zor să-mi formez un vocabular minim de conversație, în lupta mea lingvistică.

Franceza mea românizată, sau a lui Slavy bulgarizată, sau a lui Mohamed arabizată: mă amuză...

Mă simt ca un emigrant, având sentimentul alinării. Singurul român într-un oraș cu 30 000 de locuitori! Aștept cu nerăbdare familia. Chiar dacă beneficiaz de bune condiții materiale, totuși nu am cu cine schimba o vorbă, n-am cui mă destăinui – decât acestui caiet...

Localnicii, de la distanță, mă cunosc că nu-s de-al lor. Se uită arabii după mine! Când întreb câte ceva la vreo dugheană, își dau coate și zvonesc că sunt francez.

Am deprins primele cuvinte în arabă: *sidi, ben, suc, mulay*.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 25 din 94

22 septembrie 1982

Astăzi am scris, în total, 32 misive la toți cunoscuții și necunoscuții! Ce să faci, e costisitor cu mulți prieteni! Am expediat, mai exact, vederi (fiindcă mi-e o lene să scriu!):

Unui amic necăsătorit, pe o carte poștală înfățișând o arăboaică în dansul ei șerpuit lângă o moscheie:

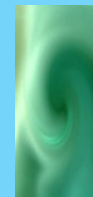
„Costele, îți trimit salutări din Maroc, precum și o frumoasă... cadână!“

Altuia: „Aștept „letters“ de la tine / cu vești bune“.

Lui Ioan Danilă, care-și manifestase de câteva ori intenția să mă intervieveze (pe teme rebusistice): „Acel proiectat interviu, re-proiectat, și re-reproiectat nu va mai avea loc!“

Doream să aflu noutăți din țară: ce face X, dar Y, care mai e viața literară românească, dar cea matematică. Am scris, am scris, am scris la amici... precum și la in-amici, ultimilora pentru a-i oftica(!) Nu-mi puse-seră ei bețe-n roate, la Inspectorat cât și la Securitate, spre a nu obține pașaportul? Îmi plăcea să fiu și cinic uneori, să plătesc cu aceeași monedă...

Am ținut primele lecții. La ora întâia n-a venit nimeni! La ora a doua: cinci elevi. Mai mult am mâzgălit cu creta pe tablă decât am vorbit. Dar și tăcerea este explicativă.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 26 din 94

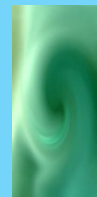
24 septembrie 1982

După o săptămână africană aud, în fine, un glas românesc, telefonasem la *Ambassade de la Roumanie*, în Rabat: (07) 278-99, ca să aflu când sosește avionul de la București cu soția și copilul. Dar am fost informat, foarte exact, că funcționării de-acolo nu știau nimic!

Și tot după o săptămână de hotel, închiriez o locuință cu 450 Dh lunar. Preț bun! Mi-am mutat, una câte una, valizele, pentru a economisi banii de taxi. Casa era, bineînțeles, goală ca un pui de vrăbete. Pe ce să dorm, pe ciment? Mă consideram ca un Robinson Crusoe, nevoit să reiau totul de la lingură și furculiță. Pentru început mi-am cumpărat pat și saltea – *une bonne affaire*. Cu cele aduse din România mă puteam culca liniștit. Îmi mai trebuiau: o masă, un scaun, un reșou cu trei „focuri“ (așa zic francezii, parcă-ar fi revolver automat!), o butelie și... gata. *Ça suffit*. Reșoul și butelia le-aș fi luat degeaba, fiindcă habar n-aveam să gătesc, dar nădăjduiam că va sosi nevasta (din cauza birocrăției de la Serviciul de Pașapoarte din Craiova, ofițerii securiști refuzând în stânga și în dreapta, planau incertitudini asupra obținerii aprobării de călătorie a Eleonorei).

Etajul unu, pe care l-am ocupat, cuprindea: trei camere, bucătărie, sală de baie, toaletă pe hol, iar deasupra terasă însoțită cu o panoramă minunată a dealurilor dimprejur.

Parterul era plin de copiii gazdei, opt la număr: Zakaria, Mohamed, Khader, Yassine (băieți), și Sabah, Souhair, Nahid, Siham (fete).

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 27 din 94

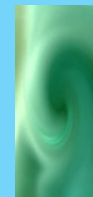
Camerele spațioase, ca pentru familiile de marocani. Fluiera vântul prin ele.

Am băut ceai arăbesc. Mi-a fost servit fierbinte, într-un pahar jumătate plin de buruieni verzi. Pentru un moment am crezut că se mănâncă și frunzele! Dar, fiertura mi-a plăcut, așa că m-am grăbit să plec. I-am spus chelnerului că vreau să fac plata, el a dat din cap în semn c-a înțeles, zicând și un *owi*, iar peste câteva minute mi-a adus un sfert de pâine!

Vinerea e sărbătoare religioasă. Musulmanii merg la moschee. Se roagă. Orele de curs sunt scurtate la 45 de minute. Însă eu, neștiutor, când am auzit *la cloche* sunând, am tresărit, gândind că nici ceasul meu, ca și mine, nu se putea adapta noilor condiții de viață (deși diferența de fuse orare, între București și Rabat, era de numai două ore).

După-amiaza e liberă. Femeile nu au voie să intre în moschee, pentru că sunt considerate păcătoase(!) Bărbații, însă, își continuă rugăciunea: cu capul în jos și cu fundul în sus. Islamicii caută să atragă și alte nații la religia lor, pe care o proslăvesc. Într-o zi, aveam să-l surprind pe Mihai, care nu-mplinise nici doi ani, făcând mătăanii. Se luase după Khader și Yassine, băieții cei mici ai gazdei, sau îl învățaseră – idee mai plauzibilă – chiar ei.

Câteva mașini deschise trec prin oraș, iar indivizi îmbrăcați în costume festive bat tobe, tam-tam-uri, și urlă. Probabil cântă.

Jurnal marocan

F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 28 din 94

25 septembrie 1982

Mademoiselle Sophie Mugnier, care avea să devină parțial traducătoarea primei culegeri de matematică pe care am publicat-o „*Problèmes avec et sans... problèmes!*“ m-a interpelat în curtea liceului, fixându-mi un *rendez-vous* la Fès, lângă Hotel CMT. Sophie preda matematica în același liceu, era dezinvoltă și de două ori mai înaltă ca mine! Eu știam că în limba română „rendez-vous“ înseamnă „întâlnire amoroasă“ de aceea m-am simțit foarte mândru de „cucerire“.

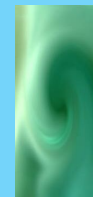
În dimineața acelei sâmbete îmi pregăteam cu minuțiozitate „programul“. Aveam, însă o lecție de trecut...

Intru în clasă la ora opt, dar... sala goală. După câteva minute, când mă plimbam printre bănci de unul singur, închipuindu-mi că explic vreun exercițiu, aud bătăi în ușă, după care apar doi elevi, dintre care unul purta sutană arăbească: o cămașă-fustă fără mâneci, trasă pe gât.

- Luați loc, apuc să spun.
- Aaa..., nu domnule, mi se răspunde, noi am venit ca să plecăm(!).

După câteva minute dispar. Și, terminând eu „lecția“ mă duc întins la poliție să-mi scot Cartea de Rezident. Sunt îndrumat la Biroul 1. În drum, un bărbat mă întrebă:

- Sunteți emigrant?
- Oh, nu, zic. Ferească sfântul!... Și tocmai în Maroc!?

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **29** din **94**

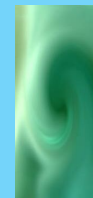
Completez la formulare de-mi sar capacele, aduc poze, timbre fiscale, închei procedura și obțin *Certificat d'Immatriculation*, scris și în spaniolă *Tarteja de Extranjeria*. Ciudat, însă, testimonul la... sfârșit! (Desigur, aprob în gând, așa cum se citește orice carte bună.)

Dar scrierea arabă se face cu mâna stângă, de la dreapta spre stânga și de la sfârșit spre început. Opusă celei latine. În vreme ce chinezii scriu pe verticală, de sus în jos. Răsfoiesc Cartea de Rezident, care este de fapt un carnet, și constat ce izbitoare asemănare între româna mea și spaniolă. „Ah, nu trebuie decât să-mi formeze mâna – mai bine zis pronunția – pentru limba lui Cervantes, și gata, am prins-o din zbor.“ Dar imediat îmi dau seama că nu stăpânesc nici franceza!

Din foile completate rezultă într-adevăr că sunt considerat emigrant. Și protestez:

– Dar am venit în calitate de profesor cooperant, îndrăznesc să contrazic poliția. Alte rubrici mă întrebă dacă doresc să mă stabilesc în Maroc(!).

Întâlnirea cu Mlle Sophie rămânea dominantă. Am făcut un duș rece, pentru a mă împrăpa, mi-am primenit îmbrăcămintea, apoi taxiul și Fès-ul. Mlle Sophie s-a prezentat la timp, ca orice francez serios. Mi-a arătat orașul, m-a dus la „*Centre Culturel Français*“ recomandându-mă ca un bun latin și prieten al francezilor, eu am invitat-o la o cafea, Mlle Sophie m-a invitat la ea acasă. Locuia împreună cu un arab, Azdine, așa încât *mademoiselle* nu mai era de mult madmoazelă! Azdine era „*son fiancé*“, iar eu treceam ca „*son ami*“. Femeia intenționa să se mărite cu arabul – un tip deștept, vorbind curent franceza și engleza, profesor la un liceu militar din Fès – și să plece amândoi în Franța. Închiriaseră o frumoasă vilă pe strada Chardonet, nr. 6, cu un palmier la poartă, terasă care-ți

Jurnal marocan

F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 30 din 94

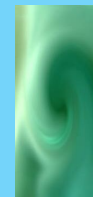
oferea o splendidă imagine citadină, în special noaptea, sufragerie mare, ca o sală de dans, dormitoare, baie... Mă rog, tot ce se putea și nu se putea! O adevărată minunăție se înfățișa nu departe de Hotel Zalagh.

Adzine, care învățea franceza pe deget, fiindcă studiasse doi ani la o universitate din Franța, iar obiceiurile și înfățișarea îi erau europene, m-a făcut să-l iau drept francez. Spre mândria lui! Dar ceva mă mira, totuși: de la el înțelegeam foarte bine, pe când de la Sophie mă forțam... Azdine nazaliza mai puțin, și asta mi-a dat de gândit... Mai târziu, când aveam să le mărturisesc confuzia, aveau să râdă amândoi cu poftă! În antreul cel mare, pe un scaun împletit frumos, în stil african, mi-au lăsat spre lectură *Le monde*-ul, până ce „famiștiții“ pregăteau o gustare. Azdine mi-a pus pe masă mai multe sticle cu alcool tare, etichete de care nici n-auzisem. Neștiind ce să aleg, am început să le miros, apoi să gust din toate... până m-am turmentat. În final am preferat... aranjadă! Arabul se cinstea serios cu whisky, eu cu sucăreală.

– În România se bea whisky? m-a întrebat.

– Eh, am exclamat eu „disprețuitor“, nu ne încurcăm noi cu băuturi slabe... poșircă din asta... (ha, ha, ha!)... ci cu palincă. Dar nu știu să traduc cuvântul, este specialitatea casei. Dacă bei o gură, iei foc! Deci noi bem foc, glumesc, ca-n poveste... Stupefiat, Adzine a dat peste cap un pahărel de cristal plin cu whisky, de-am simțit că-mi crapă măselele numai privindu-l.

Sophie s-a apropiat cu o farfurie albă, pe care se găseau ridichii și unt. Atât. Ce aperitiv! Necunoscând manierele străinilor, „inocent“ din cauza restricțiilor comuniste, eram atent la stilul comensilor mei, ca să nu mă fac de râs fiindcă nu știu cum să mănânc, imitându-i. Arabul înmuia ridichea

Jurnal marocan

F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 31 din 94

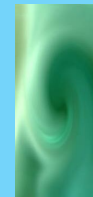
în unt și înfuleca, apoi sorbea wiskey. „Ciudat“ am strigat, și bineînțeles pe românește. Eu am preferat să consum ridichiile simple. Cum nimeni nu a avut de obiectat, am dedus că mergea. Apoi femeia a mai adus o omletă, preparată ca pe la noi, ba chiar mai prost, și o oală plină cu un sos alb ca laptele și cocoloașe prin el – precum macaroanele cu brânză. Desigur, nu am făcut imprudență să întreb despre conținut, de parcă așa găteală aș fi mâncat de când lumea! În Maroc, deoarece familiile sunt compuse din mulți membri – în special copii, se mănâncă din același castron: mi-au explicat gazdele. Gustând dintr-un cocoloș, mi-am dat seama că nu-i decât simplă conopidă fiartă! Aveam și lingură și furculiță, dar nu știam pe care să folosesc mai întâi.

În timp ce dejunam, a apărut și pisica cea albă a casei, miorlăită și bine spălată. Am chemat-o

– Pis, pis...

și m-a înțeles. Deci, toate pisicile, indiferent de naționalitate(!), răspund la acest apelativ. Apoi, suindu-se pe masă, a început să lingă untul, pe când noi luam grijulii câte-o bucățică de conopidă, căutând să n-o deranjăm. Stăpânii casei o strigau „pis, pis...” și mâța ridica bucuroasă din coadă, alteori nu se mai ostenea să zică „miau“, deschizând doară gura pentru a simula, ca-ntr-un film mut.

Dar nu trecu mult timp și *la chatte* începui să prindă drag de mine. De cum nu mai avea hrană, sărea pe genunchii mei, prinzându-se cu lăbuțele fine de pantaloni-mi deschiși la culoare. Această dragoste ținu toată perioada petrecută în familia lor, familie formată dintr-un arab, o franțuzoaică, și o pisică. Dintre toți, cel mai mult mă iubea pisica; îmi dădusem seama din ochii ei lingușitori care cereau demâncare. Deși Sophie a certat-o de

Jurnal marocan

F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **32** din **94**

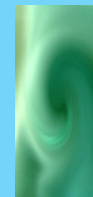
câteva ori, a făcut-o și obraznică, *la chatte* a rămas în continuare fidelă amorului ei... fără a se sinchisi câtuși de puțin de vorbele gazdei, devenite simple „parole, parole, parole...“. Cred că mâța nu înțelegea franceză mai rău ca mine! Atunci Azdine a intervenit brutal cu câteva expresii jicnitoare la adresa ei, în arabă, încât mâța a sărit ca arsă din brațele mele, răsturnând un pahar și intrând sub pat. Am răsuflet ușurat văzându-mă eliberat: dragostea ei mă copleșise.

A urmat puțină muzică englezească, după care eu am solicitat melodii arabești. Aparatul urla. Sângele pur arab al lui Azdine a țâșnit, și tipul s-a pornit să cânte împreună cu discul. Din când în când ne traducea și nouă... „când soarele va apune, voi veni eu să luminez în locul lui“... Simplu și foarte frumos. Muzica se răspândea mieroasă ca și mâncărurile lor. Azdine cânta ușor cu ochii puțin întredeschiși, și pierdut în melodie...

– Este un mare cântăreț, remarca omul continuând să fredoneze în arabă.

Îmi formase o imagine dulce, orientală. Pentru moment m-am simțit în India, ca-n banda sonoră a filmelor „Vagabondul“ „O floare și doi grădinari“ „Lanțul slăbiciunilor“... după care mă dădeam în vânt, de copil, pe când umblam desculț, numai în chiloți, cu capul gol, dar fericit prin dragul meu Bălcești, iar seara pândeam la ușa micului cinematograf să intru pe degeaba la fiecare spectacol, ori de câte ori ar fi rulat!... Și asta nu din cauză cu n-aș fi avut bani, mi-ar fi dat mama și sufletul din ea, ci fiindcă așa se formase obiceiul printre noi, micii băieți. Toată ziua ne scâldam la Olteț, pe înserat hoinăream prin părculețul cu câteva bănci, sau mergeam la film. Paradisul pierdut! [Acum când scriu aceste amintiri undeva, departe de țară, de comuna mea, îmi dau lacrimi... Timpul este ireversibil, din păcate.]

Deodată Azdine și-a întetșit dansul: un joc nebun, cum numai prin cărți

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **33** din **94**

sau prin filme văzusem sau citisem. M-am prins lângă el, dând și eu din mâni, picioare – uneori stângaci, alteori pe lângă muzică! Eu practicam obișnuitul șeic, de la discotecile tineretului român.

– Nu, nu e bine, *remue seulement les fesses!*... apoi: mișcă numai umerii! mă trăgea de atenție tipul.

În fine, dacă a văzut că n-are cu cine discuta – eu dănțuiam românește pe ritmuri arabești – mă aproba din cap... *bien, bien, bien...* pentru că mișcărilor se potriveau melodiei. Mai mult s-a bucurat că-mi plăcea. Sophie topăia ca o capră pe lângă noi, mai rău ca mine, chiar dacă venise cu ale ei obiceiuri de la Paris. Azdine era actorul principal, atât de prins în tempou-i drăcesc.

Seara, la rugămintea mea, ne-am dus la cinema: „*Nous deux sommes des prisonniers volontiers*“, parcă italian. Deși spectatorii din sală erau, în majoritate, arabi, sonorul rula în franceză. Mi s-a spus că toți marocanii știu franceză, iar cei care nu știu, nu vin la film. Și, într-adevăr, la scene comice sau dramatice se percepeau reacții colective. Din sala întregă, am fost singurul care n-a priceput o iotă! Actorii vorbeau prea repede pentru urechile mele nefranțuzești. Și mi-era necaz: cum, nu găsesc nici un cuvânt cunoscut? Cât mă căzneau eu! Scene dure, chiar și una sexi... cam multă libertate în pușcăria asta!

În stânga mea, Sophie se apleca din când în când la urechea lui Azdine, se îmbrățișau, se pupau – eu mă făceam că nu văd, nu aud...

Acțiunea mi-a povestit-o Sophie la ieșire! Dar mi-a pierit pofta de-a mai vedea altul, până nu voi stăpâni limba!

Noaptea am dormit la ei, în hol, acoperit cu un sort de velință, aspră, care m-a înțepat prin toți porii. Dimineața m-am întors la Sefrou, cu CAR-

Jurnal marocan

F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 34 din 94

ul, mai obosit ca la început. Toată după-amiaza m-a durut capul, scoțându-mi din gând plăcerea de a mă deplasa într-un curând la Fès.

Cei care citesc acest mic jurnal, al unui neșcriitor, îl vor acuza de lipsa de unitate... când ironic, când melancolic. Dar, rândurile acestea exprimă viața unui om într-o perioadă de timp, viață care nu curge monoton, ci se poticnește de cioturi noduroase ca un curs de apă, sau înalță monumente de cristal fericirilor mărunte și efemere.

Însă, e cineva vesel continuu? Cine n-a cunoscut înfrângerea, nu știe ce-nseamnă succesul.

Sau, e cineva trist mereu? Atunci, nu știe ce-nseamnă tristețea.

Eu am trăit la extreme: când rău, când foarte rău!...

La fel m-au acuzat, la apariția volumului de versuri „*Formule pentru spirit*“ criticii care l-au citit: Aureliu Goci, Constantin Matei, Constantin M. Popa, Costel Dincă, iar cei care nu l-au citit, pur și simplu m-au desființat: Voicu Bugariu cu cronicile lui fantastice, gheorghe smeoreanu (ultimul chiar a ținut să mă caute la școală ca să mă înjure în fața colegilor – în vreme ce el ridica osanele dictatorului ceaușescu pe primele pagini ale ziarului local „Orizontul“ din Rm. Vâlcea, și proslăvea pecere-ul!)

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 35 din 94

26 septembrie 1982

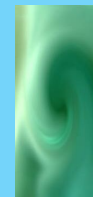
Rosita și Slavy, cu mașina lor m-au invitat împreună cu M-me Penka la un camping, 3 km depărtare de Șefrou, înspre munte. Proprietate a unei franțuzoaice căsătorită cu un arab, și rămasă din timpul colonizării, clădirea din piatră semăna mai degrabă a grotă. Înăuntru: un televizor alb-negru, rula un film francez, cumva despre avioane.

Întrucât mi-era o foame de lup, am comandat cotlet de oaie – și-am primit mai mult os – cu garnitură de cartofi [„pommes de terre“ îmi plăcea să-i traduc prin „poame de pământ“, *mot à mot*], și limonadă „cigogne“ (cu gust de sifon îndulcit).

Întors acasă, am adormit buștean.

Problema nr. 1 la ordinea zilei, odată ajuns la Șefrou, o constituia găsirea unei locuințe. La hotel costa scump pentru salariul meu, ca atare am stat numai cinci zile; în acest interval îmi pregăteam lecțiile în franceză, cumpăram de-ale gurii, mă interesam de apartament de-nchiriat. Cât despre alimentație, mai bine de o săptămână n-am mâncat decât pâine cu brânză (marca „*La vache qui rit*“!), și beam apă minerală Sidi Harazem sau limonade. Mi-era parcă și frică să cumpăr altceva, nici nu știam ce, nici cum s-o pregătesc, și nici n-aveam pe ce găti!

Am vizitat mai multe case, până la urmă am ales-o pe cea mai proastă! Inițial, mi se păruse bună. Dar, fiind atât de mare, mă incomoda. Și-n spațiul acesta imens: un pat („*banquette*“), o saltea, o pernă adusă din țară, două cearceafuri, și o pătură... ca-ntr-un decor auster de teatru.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **36** din **94**

Deși brun la culoare, precum marocanii, lumea pe stradă mă simțea că nu-s de-al casei, luându-mă prin urmare francez. Dar când deschideam gura, aratându-mi cunoștințele (ne)franțuzești, imediat schimbau placa îndrugând că sunt... spaniol.

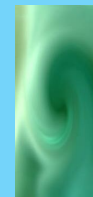
Odată, să admir niște coșuri împletite din bambus, întreb vânzătorul cât costă. Neștiind franceză, târgovețul începe să țopăie, strigând către colegul lui:

– Zacaria, *leo franse!* Zacaria, *leo franse!* apoi un potop de termeni în berberă, printre care slipea urechilor mele *leo franse*.

Vânzătorul dăduse peste un client „gras“ și nu vroia să-l scape. Desigur, eu n-aveam nici un gând să-l cumpăr, doar să mă uit, încât mă suceam mă-nvârteam cum să ies din această nouă încurcătură.

Zacaria, ajutându-se pe degete și de patru-cinci cuvinte franțuzești, reuși să mă facă să înțeleg prețul, dar mă privi cu neîncredere.

Fără să scot o vorbă (nu aveam cui!) pur și simplu mă trezii plecând. În spatele meu, de data aceasta, din nou deslușii expresii în berberă, printre care îmi sărea în timpan *leo franse*, și nu-mi fu să deduc cam ce boloborosesc indivizii – așa că lungii pasul, cu coada între picioare...

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 37 din 94

27 septembrie 1982

Împreună cu bulgarii am vizitat un lac aflat la 45 km de Sefrou. Pământul se-ntindea, roșu, de o parte și de alta a șoselei asfaltate, nimic nu creștea pe el, decât din loc în loc smocuri de plante spinoase adaptate secetei.

Vedeam pentru prima dată măslina verzi în arborele lor. Livezile de măslini alterau cu loturi mici cultivate cu cartofi.

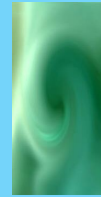
Căldura era înăbușitoare și ne strivea până și în mașină. Pe drum întâlneam localnici care parcurgeau această distanță pe jos.

Lacul era plin de ierburi care ieșeau la suprafață asemenea unor insulițe. Aruncând cu pietre în direcția lor, percepeam numai sunetul produs de scufundarea unui corp solid într-un lichid: bolborositul bulelor de aer.

Ne-am odihnit la umbră un timp, iar la întoarcere am oprit mașina la Immouzer, un mic orașel lângă Ifrane. Aici am consumat înghețată ieftină, cafea, arahide. Bune. Așezați comod la o masă, printre frunzele căzânde ale toamnei...

La reintrarea în Sefrou, dar în plin câmp totuși, un grup de arabi, care făceau *la prière*, ocupaseră strada. Era 16h30. Slavy a micșorat viteza, musulmanii s-au dat laoparte din calea mașinii, după care și-au continuat rugăciunea, tot în mijlocul străzii. Îi priveam prin geamul din spate...

Pentru tot poporul mă numesc Monsieur „Smarandaș Floranten“. D-l Rachir, profesor berber de istorie-geografie la același liceu, provenit din sudul Marocului, îmi zise Mr. „Smarandace“ iar Mlle Sophie: Mr. „Floren“.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina **38** din **94**

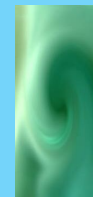
Până și bulgarii mă pocesc „Smarandac“ în vreme ce Mme Penka a dedus că numele patronimic „Smarandaș“ seamănă cu rusismul „carandaș“ [creion]. Elevii mă a(na)gramează „Sramandaș“! Nu fac aici o toponomastică personală. Dar, pentru a fi pronunțat corect, m-am adaptat după scrierea franceză: „Smarandake Floraintine“!

Eram încântat să-mi văd numele și prenumele astfel...

Fiindcă în acte îmi rămânea, însă, grafia românească, n-am mai insistat. Era mai simplu să mă recomand „Smarandaș“. De fiecare dată trebuia să adaug pe tablă, lângă numele meu, pe cel al țării... încât mă simțeam onorat de a fi un reprezentant al României. Și nu prea-mi venea să cred cum, un amărât de fiu de țaran ca mine, pentru care generații întregi de strămoși au muncit numai pământul, fiind lipiți de aceasta, am ajuns un fluieră-lume, un „soț ambițios și aventurier“ – așa mă etichetase Ely. Îmi aminteam că, doar anul trecut, murise mamare de la Goronești, muncind pe răzoare, la pus de ceapă...

Prezentându-mă colegilor de catedră, mi se răspundea întotdeauna printr-un *enchanté*; am crezut, la început, că este rostit ironic [de ce să fie „încântați“ de cunoștința unui anonim de teapa mea?]. Până... am constatat că este o formulă a politetei!

Bineînțeles că și eu, la rândul-mi, schilodeam numele elevilor, când strigam condica, atât de încâlcite și arăbești de mi se înnodea limba și mă ducea mintea! (Poate așa gândeau și ei în privința prenumelor românești!...) Oricât m-aș fi căznit să le citesc corect, ajutându-mă de-o franco-română. Nici nu mai întrebam cum îi cheamă, deoarece, încercând să repet după ei, mă exprimam atât de stângaci încât provocam ilaritate generală. Găsisem, în schimb o metodă: îi puneam să se iscălească pe tablă cu majuscule; dar

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **39** din **94**

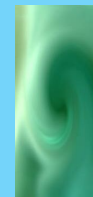
am avut și surprize: mi s-a reproșat că nu se pot transpune fidel numele arăbești în alfabet latin. Și i-am crezut. (Am înghițit în sec.) Pentru că, deși citeam corect în franceză, tot nu era exact.

Trebuie pronunțate din gât, mă învățau ei, și începeau parcă să ragă ori să tușească.

Ajunsesem la concluzia că m-aș fi descurcat grozav dacă eram răgușit!

În afara câtorva nume foarte răspândite, precum Mohammed, Hassane, Ali, cum ar fi la noi Ion, Gheorghe, Marin, celelalte nu le-am reținut nici odată. Îmi plăcea că existau elevi cu multe prenume. Iată un amuzant tip: Mohammed Ali Ben Hagi Abulabah Sibîndalbo Dalbo Sabah!

La fel cum mai obișnuiesc pe la noi destule persoane să-și boteze copii cu trei-patru prenume... spre a-i „deosebi“ de alții! (Dacă numai într-asta constă deosebirea...)

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 40 din 94

Cina la marocani

De când mă instalasem în locuința mea, la etaj, proprietăreasa – și mai ales una dintre fete – nu mai conteneau cu atențiile. Îmi aduceau mâncare gătită *à la marocaine*, mă invitau la televizorul în culori de la parter, ba într-o zi mi-au făcut și un cadou! Nu știam ce să mai cred!

În holul, destul de larg, în care se afla instalat televizorul, se așezau pe canapele și paturi membrii familiei Diouane. Pe mine mă orânduiau în centru. Când mă găseam în vizită, toți cei șapte copii ai gazdei veneau în rând și îmi întindeau mâna.

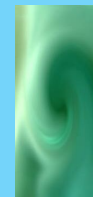
- *Salam o aalicum*, îi salutam eu, iar ei zâmbeau, răspunzându-mi:
- *Aalicum salam o!*

Lella («doamnă» în arabă) Saïda, proprietăreasa, stătea ca o cloșcă între pui, grasă și mare. Se pare că mă simpatizau, fiindcă începuseră să mă invite din ce în ce mai des. Ajunsesem un fel de „birlic“ al familiei. Mă chestionau în toate chipurile, iar eu le întorceam vorbele cu umor. Membrii familiei conversau cu mine prin Souhaïr, care dibuia franceza.

Înainte de servirea mesei, Souhaïr trecea cu un ceaunaș de aluminiu, frumos înzorzonat, acoperit cu un capac bombat în sus cu găurele. Când am văzut-o, nu știam cum să procedez...

Cea mai de margine, Nahid, de șase ani, întindea ușor mânuțele, în timp ce soră-sa îi turna apă. Apoi Souhaïr aducea un șervețel alb curat.

Ca pentru simetrie, după cină urma același ritual.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **41** din **94**

Mâncarea lor preferată, *cuscus*-ul, preparată vinerea, după ce se întorceau de la geamie, din legume și carne de pasăre fierte plus cuscus-ul (semăna a boabe de orez cu gust de fidea), se pune pe un platou în mijlocul mesei, de unde înfulecau toți, însă cum? Direct cu mâna! Făceau cocoloașe în palmă, apoi le aruncau în gură. Parcă se jucau! Dar nu..., acesta era obiceiul.

Cum se face, cum nu se face, dar în Maroc mă simt mereu obosit! Dorm pe rupteala... și totuși!

În fiecare seară mă culc înainte de 22h, căscând îngrozitor, și adorm buștean până a doua zi la 7h, când mă trezesc mai ostenit! La prânz (orele 12–14), în timpul caniculei, iar mă apucă un somn teribil.

Dacă aș fi acasă, în Bălcești mei, i-aș fi auzit pe Cost sau Bigioc muștrându-mă:

– Bă, ai o viață, și pe-aia o dormi?

Mă găsesc singur-cuc. Trăiesc din aduceri aminte, și aștept bucuria reîntoarcerii printre rude și prieteni. Ei mă consideră fericit... că mă plimb... Ce n-aș da să-i văd în locul meu! Să încerce singurătatea emigrantului, lipsa de comunicare, de apropiați sufletește... Chiar dacă în privința alimentației nu mă pot plânge; un coleg cooperant, făcând o paralelă cu penuria gravă din România, se exprima astfel:

– Noi fentăm acești doi ani petrecuți în străinătate, fiindcă sărim peste cozile de la magazinele din țară... noi privim neputincioși cum se zbate un popor în mocirlă, fără a reuși decât să trimitem câte un pachet părinților, fraților... îndulcindu-le un pic amarul...dându-le un zvon de miros de libertate. Zilnic colind străzile înguste ale Sefroului, meditând la familie, acasă.

Jurnal marocan

F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

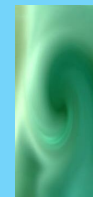
Înapoi

Închide

leșire

Pagina 42 din 94

Câte deosebiri dintre Est și Vest descopăr! Izbucnesc deseori în crize de melancolie...

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **43** din **94**

03 octombrie 1982

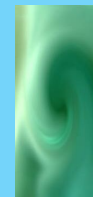
Duminică. Excursie la Fès. Slavy, Rosita și Penka. M-au dus la Clubul Bulgar, dar era închis.

Am vizitat „Porțile de Aur“ și „Palatul Regal“ de lângă medina (pe dinafară!). Frumoase.

În sfârșit, după două săptămâni de muțenie românească, am găsit un compatriot: profesorul Ghidu, de educație fizică, la o postliceală, cu care mi-am dat drumul la limbă. Se uitau bulgarii la noi! dar nu ziceau pâs! Omul era și el necăjit, nu știa cum să-și aducă familia pentru un mic concediu în Maroc...

Și ta-ca, ta-ca, tăifăsuind noi... la un moment dat uitasem de mine, și m-am crezut undeva, pe un bulevard în România... Eu aveam ceea ce se chema „familie modernă“ adică: soția lucra în Craiova, iar soțul în Vâlcea, și el venea săptămânal acasă pentru a-și vedea copilul... Sociologii olteni afirmaseră că așa trebuie să arate căminul viitorului, deoarece de fiecare dată când bărbatul este plecat femeia cică îl așteaptă cu mai multă dragoste decât atunci când ar locui împreună și s-ar plictisi! De fapt, și au dreptate: unde s-a mai pomenit, în vremea noastră, cuplu unit?(!)

Eram bucuros că găsisem un tip „solo“ ca mine... Deși Ghidu locuia într-o casă împreună cu alți unsprezece românași, pe când eu...

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 44 din 94

05 octombrie 1982

Telefonând la Ambasada Română din Rabat, să întreb când vine avionul de la București, un funcționar m-a informat foarte exact că nu știe nimic!

– Dar soția mea se află pe lista pasagerilor?

Același răspuns! Deci, tensiunea continua. Cu securitatea nu e de joacă! Ne învârte pe deget, ne disperează...

Pe 08 octombrie am mers într-o doară la Rabat cu Slavy. Am plătit 300 Dhs benzina. Aflasem de sosirea lotului doi cu profesori români și însoțitori, dar nu aveam nici o siguranță că printre aceștea s-ar afla și Ely cu Mihăiță.

Ne-am sculat de la cincii. Drum însorit. Căldură în mașină. Viteză.

Avionul aterizase la Casablanca, ora 14, de unde lotul de români a fost transportat cu autobuzele în Rabat. Era 17h. Atât de emoționat îi căutam în mulțimea care coborâse. M-am apropiat din spate. O femeie ducea un copil în brațe.

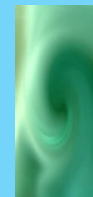
– Mă! strig.

Mihăiță m-a recunoscut. Zâmbea obosit. Îi atârna capul pe umerii soției.

– Vai, Florin, Mihai a plâns tot timpul în avion. Era o liniște... iar copilul țipa cât îl țineau puterile.

Am fost cazați la „*Centre Pédagogique*“. Slavy a rămas două zile, cu noi, în capitala regatului.

Ely mi-a povestit furcile caudine prin care a trecut pentru a obține pașaportul. Mai întâi, fusese înțelegerea că, în momentul când eu voi decola,

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 45 din 94

Ely să bage demisia mea de la I.U.G. Numai bine, terminasem cei trei ani de stagiatură. Apoi, sâcâielile colonelului de securitate Staicu, de ce așa și pe dincolo...

Umblase nevasta-mi cu foaia de lichidare pe la toate compartimentele din întreprindere... trebuia să răspundă, abil, la întrebări:

- Unde lucrează acum soțul?
- La Bălcești.

Eu ajunsesem deja în Maroc! Ne era teamă de anonime adresate securității, care ne-ar fi putut împiedeca să primim viza de ieșire din România. Tremuram pentru pașaport, singura ocazie de-a respira puțin aer de libertate...

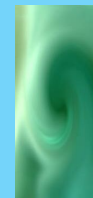
Urmase cererea de întrerupere a serviciului pentru creșterea copilului. Începuse să bată la ochi „retragerea“ noastră din I.U.G.

La un moment dat Ely se găsea într-o situație delicată: fără slujbă, cu nesiguranța plecării... Se văita întruna. Făcuse un drum la București, la Biroul de Pașapoarte de pe „Spiru Haret“: răspuns negativ. Că, apoi, întorcându-se la Craiova, să se pomenească, doar intrase în casă, cu telefon de la tovarășul Dan că i-a ieșit pașaportul. Du-te din nou la București și întoarce-te la Craiova ca să-ți faci bagajul! Alți bani, altă distracție...

La „*Centre Pédagogique*“ sorbeam ultimele noutăți din țară, rezultatele meciurilor echipelor românești în Cupele Europene la fotbal etc.

În Maroc am căutat să mă îmbogățesc spiritual, era singura bogăție la care nimeni nu putea să-mi ceară să plătesc vamă, sau să mi-o oprească... la vamă.

Unii profesori români fuseseră suplinitori și, știind că n-au nici o șansă

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

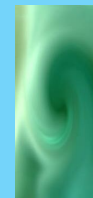
Pagina 46 din 94

de titularizare în țară, s-au titularizat în... străinătate – cam 20%, cei mai mulți în Québec.

Lume franțuzită.

Politicos, ca un european demodat, am dat voie măgarului să treacă înainte!

Bulgarul joacă singur cărți. Cică există un astfel de joc numit „pasiție”. La sfârșit îmi spune că a câștigat! Pe cine o fi bătut?! Mă gândesc, cum ar veni ca: un concurent să alerge de unul singur și să iasă pe locul doi!?

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 47 din 94

Notății intermitente

Germană – limbă cu noduri în gât.

Locuiam o casă, cum traduceam eu, cuvânt cu cuvânt, din franceză (*j'habitais une maison*).

Le repas = mâncare.

Souhair – *fille de la propriétaire*.

Tél.: 06-60208, *famille* Diouane, Sefrou.

Tél.: 06-60199, Lycée Sidi El Hassan Lyoussi, Sefrou.

Tél.: 07-34486, Romconsult, Rabat.

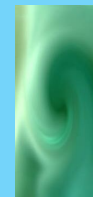
Pământul s-a cutremurat.

Pe la ora 10.00 seara mi se făcea somn rău de căscam într-una, chiar dacă în după-amiaza acelei zile dormisem. Probabil ceasul meu interior rămăsese la meridianul României.

Deși mâncam foarte mult, beam continuu limonadă și apă minerală, am slăbit câteva kg.

Învățasem multe cuvinte, dar să le leg nu prea mă descurcam. La capitolul gramatică șchiopătam destul. Norocul însă că îmi adusesem de-acasă o carte.

Dar Gramatica asta franceză cumpărată era prea filozoafă, prea exprima în cuvinte mari niște lucruri simple – destinată probabil celor ce cunosc foarte bine limba, ori... francezilor înșiși (deși scrisă în română)!

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 48 din 94

Vara trebuia să fugim din căldură. Mulți își petreceau concediul în Spania – era mai aproape, și „*moins cher*“ – iar înapoi treceau prin toată Europa în România.

Limba noastră, atât de apropiată de franceză, îmi facilita mult studiul, dar era și o piedică în același timp. Mi-era teamă, de multe ori, să nu ajung în situația aberantă de „furculițion“ și „lingurițion“!

Odată, am exclamat „corecter“ în loc de „corriger“...

N-aș fi știut să traduc, de exemplu „traseu“ decât cumva printr-un sinonim: „chemin“ sau „route“ – dar, văzându-l în dicționar, am observat că era mult mai simplu de zis „tracé“; cât pentru „valoare“ forma „valeur“ mi s-ar fi părut o românizare.

Femeile berbere au drept semn distinctiv pe față, între sprâncene sau pe bărbie sau chiar pe obraz, mici floricele albastrii făcute cu acul încins – care rămân toată viața.

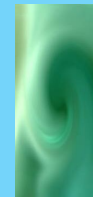
Când începeau să nazalizeze, m-apucau toți dracii. Nu mai pricepeam o iotă.

Mai târziu aveam să învăț și eu a nazaliza. O, îmi era mai mare dragul să m-aud cum pronunț!

Elevii mi se adresau direct la persoana a doua singular, și atunci am zis mă, dacă ei îmi zic mie „tu“, eu trebuie să le zic lor „dumneavoastră“.

Nu știu ce se întâmplă, dar nevasta și băietul în vârstă de un an jumate, întârziiau să vină. După câte știam, soția avea pașaportul gata. Probabil, mai trebuia să obțină aprobări și copilul!

Ducându-mă la poștă să întreb cum pot trimite un colet poștal în străinătate, funcționarul mă întreabă: „*Jusqu'à quel poids?*“ „*Comment?*“

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 49 din 94

întreb eu, care nu știam ce poate să însemne ultima noțiune. „*Poids, po-ids*“, accentuază el, și pune mâna pe niște greutateți neică și le ridică, de am crezut că vrea să-mi dea cu ele-n cap.

Cărțile ăstea, scrise în arabă, parcă ar fi desene moderne (grafică).

Piața și tarabele întinse de-a lungul străzilor îmi par ca un bâlci continuu.

Un măgar mai mare, sau un cal mai mic – un fel de cal măgar.

Mă durea capul și mi se sucea limba de atâta efort să vorbești mereu numai în străinește.

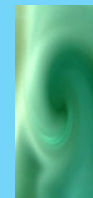
Câteodată îmi părea bine că, fiind singur, sunt nevoit să vorbesc numai franceză și să învăț mai repede, dar pe de altă parte nu aveam cui să-i expun toate gândurile – deoarece vocabularul meu francez se reducea în speță la limbajul matematic ce-mi trebuia, și apoi mai era și acel suflet de român care nu putea fi înțeles de un bulgăroi sau orice altă naționalitate.

Francezii de aici semănau la fire cu românii – mai vorbăreți, sanguinici... ce mai, temperament latin.

De multe ori mă laudam cu originea noastră, și începeam să etalez cuvinte românești foarte apropiate de franceză, altele de spaniolă sau italiană – încât începusem să-i cuceresc. Mlle Sophie mi-a zis că româna e ușoară, și vrea s-o învețe. Elevii așijderea.

Mă puteam considera ca plecat de-acasă peste mări și țări!

Suntem atât de necunoscuți în lumea asta mare, sau nu vrea ea să ne cunoască, încât îmi vine să râd când văd câte-un mic scriitor, sau un mic cercetător, cum începe să-și dea aere și să îndrepte nasul în sus că nu știu ce mare grozăvie a făcut. Sau când îi aud cum se înjură prin reviste

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 50 din 94

nemulțumiți și vrând un alt loc în ierarhie, care și așa tot egal cu zero este. Efortul este în van. „Suntem mărimi neglijabile [dar vrem fiecare să fim un nimic mare]“. Mă auto-citez!

Au dispărut ele împărății (și vor mai dispărea). Ce mă doare rău, este timpul enorm care a fost înaintea noastră, dar mai rău: timpul care va fi după noi.

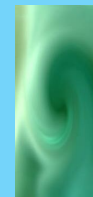
Oamenii luptă să trăiască după moarte. Să le trăiască ideile – dacă până acum anticii și-au scris numele pe pietre (fiindcă „*vorba volant, scripta manent*“), astăzi și-l scriu pe cărți. Și foarte des se publică „nume“, nu cărți.

Pe 05.10.1982 – telefonat în România, la Craiova. Am așteptat 2 ore la poștă și 1/2 în cabina telefonică. Mi s-a dat legătura din Sefrou: prin Casablanca, Paris, Craiova. Îmi venea să râd că vorbesc prin Paris! Când a primit legătura, soacră-mea s-a speriat. „Alearg’, Ely!“ a strigat.

Pe 08.10.1982 a sosit Ely cu copilul la Casablanca (ora 14.00) și apoi la Rabat.

Când am ajuns la început în Rabat, un domn român, foarte în vârstă, m-a întrebat ca pe un copil câți ani am și cum de am venit aici atât de „mic“ asta din pricina înfățișării mele copilărești – nevastă-mea mă alinta că sunt un „copil mare“. Cred că un lucru asemănător puteam să-l întreb și eu – ca pe un bunic!

În privința limbii mă simțeam inferior tuturor, chiar și bulgarilor, care făcuseră zece luni pregătire la Sofia, și asta trebuia să fie o rușine din partea mea – îmi ziceau madmoazele franceze, dar în privința matematicii nu prea aveam ce discuta cu ei, cu toată facultatea lor făcută la Paris sau în Palilula! De exemplu, întrebând dacă au niște reviste matematice

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 51 din 94

(fiindcă mie îmi plăcea să colaborez la astfel de publicații, mai ales străine) toți (inclusiv profii de matematică francezi!) îmi arătau cărți și mai ales manuale. Iar în Franța, bineînțeles, existau destule...

Nu știu cum se face dar, deși afară este caniculă, în casele marocane-i frig. Acestea sunt făcute numai din ciment. Pe jos fiind un fel de faianță. Diferența dintre temperatura de-afară și dinăuntru este neplăcută. La început, când am venit din România, eu și familia mea răceam într-una, deși în aer existau peste 30 de grade.

Noaptea mă acopream cu plapuma, iar ziua stăteam numai în cămașă cu mâneca scurtă.

Și după atâtea ani stați printre arabi, fiul meu a învățat foarte bine limba română.

– Îl cunoașteți-i pe Monsieur Tzanev? mă întreabă un elev. (Tzanev fusese înaintea mea profesorul lor.)

– Bine, dar eu nu sunt bulgar, sunt „roumain“ zic... „Roumanie“.

– Aaa, sunteți de la Roma?... „Italie“?

– Nu, eu sunt român, dar mă trag de la Roma.

– Da, da, înțeleg. Ați venit de la Roma.

– Bine, dacă vrei, e un pic de adevăr și aici.

Cei de la Romconsult erau foarte drăguți, mai ales când nu le ceream sprijinul.

De cât să le fi dat telefon, mai bine mă duceam să mă plimb.

La colegiu elevii mă întreabă dacă sunt căsătorit(!), ce vârstă am (pentru că sunt „un peu jeune“!), dacă am vreun „gosse“ și mai ales dacă-mi plac

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **52** din **94**

fetele marocane. Cum sunt apropiat ca vârstă de ei, și ei de mine, eu le spun că da, îmi plac, iar ei bineînțeles se amuză.

Ce devreme e și, totuși, ce târziu! Fiindcă aici se-ntunecă la șase, iar pe la șapte te crezi în miezul nopții. Și când mă gândesc că acasă mă culcam la ore mici, și mă sculam la ore mari...

Pe la ora opt jumătate, nouă, îmi vine un somn de mor. Adorm buștean până dimineața pe la cinci, când încep să cânte cocoșii vecinului de pe terasa lor, foarte aproape de geamul meu. Așa încât de multe ori am impresia că sunt într-un cotet de găini.

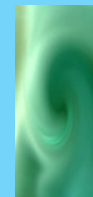
Întrucât luasem în bagaj câteva exemplare ale cărții mele apărută la București, îmi plăcea să mă laud că: în mai puțin de un an poemele mele au și trecut granițele țării!

Curios, dar prima scrisoare primită, după aproape o lună de zile, a fost de la cine nu mă așteptam. Credeam să-mi scriu părinții, sau prietenii. Dar pauză...

Când am fost anunțat că am „*une lettre*“ eram fericit. După citire, am fost și mai fericit. Era o scrisoare caldă, didacticistă pe alocuri, cum însuși recunoștea expeditorul – în persoana unui profesor de la liceul pedagogic craiovean la care fusesem elev, profesor care însă nu-mi fusese profesor! Dintre toți dascălii care mă învățaseră aici, rămăsesem atașat de unul care nu mă învățase, D-l Corăscu, dar lucra la revista școlii „Năzuințe“. În plus, el predă... rusa, limbă cu care eu n-aveam tangență.

Un coleg, Matei, citindu-mi jurnalul, mi-a spus că e presărat pe alocuri cu memorii de om bătrân!

Așteptam misivele aici ca pe vremea când eram soldat.

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **53** din **94**

Într-o zi am putut să consemnez în carnet că m-am scăldat în ocean, de parcă m-aș fi scăldat în lighean!

Ca să învăț gramatica franceză trebuia să știu gramatica română.

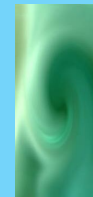
Mă impresiona așa mult arhitectura marocană, cu casele lor reci, din ciment și piatră, acoperișul plat – transformat de obicei într-un fel de terasă, cu ziduri înalte totuși, de vedeai numai în sus cerul și soarele fierbinte, cu scări abrupte în interior și camere foarte largi pentru familiile care de obicei aveau mulți copii, ferestrele cu gratii, și mai ales forma acestor case perfect paralelipipedice, foarte apropiate între ele încât străzile deveneau îngrozitor de strâmte – de chiar 1,5–2 metri, de-abia avea loc să treacă un măgar încărcat, străzile fiind și ele pietruite, pavate sau mai des cimentate, moscheele vizibile după ușile ceva mai largi și rotunde în partea de sus, frumos decorate, ce se țineau lanț printre clădiri.

Uneori relațiile între străini semănau tot atât de bine cu naivitatea copiilor. De exemplu, eu mă laudam arabilor că știu să număr până la opt în arabă – și am început, spre amuzamentul colectiv. Ei mă corectau, dar mă și aprobau în același timp. (22.10.1982)

Iar când vreun vânzător nu știa franceză, trebuia să arăt cu degetul, ca un copil, să fac tot felul de gesturi pentru a ne înțelege... pe muște.

Într-un timp, fiind răcit, aveam și nasul înfundat. Îmi ziceam: probabil acum nazalizez mai bine!

Odată priveam cum vorbeau între ei doi francezi. Debitul cuvintlor era impresionant. Nările nasului se umflau și se desumflau după cum trecea aerul prin ele. Franțuzoaica, care avea și-un năsoi cam mare, la un moment dat, de atâta nazalizare, am avut impresia că-și suflă mucii (fără batistă).

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 54 din 94

Mi se părea o adevărată circotecă șederea mea aici, parcă mă prefăceam (vorbind altfel). Mi se părea un joc – că atât eu cât și elevii ne vorbeam în franceză, ca englezii noștri, de pe timpuri!

Dar, mai ales, când vorbeam prin semne cu copiii cei mici ai gazdei. Treptat, însă, am învățat eu câteva cuvinte arabe, ei câteva cuvinte române, și treaba mergea.

La liceul unde predau sunt profesori francezi, americani, bulgari și, bineînțeles, din țările arabe. Am discutat mult cu francezii, pentru că am citit destulă literatură de-a lor (mă laudam cu Panait Istrati și Eugen Ionescu ai noștri) dar, spre surprinderea mea, ei nu prea cunoșteau nici un scriitor român. Iar, ce-i mai dureros, nici cel puțin de Eminescu nu auziseră! Și, oricum, avem o litaretură foarte bună, mai ales poezia. M-au rugat să le traduc puțin din volumul meu „*Formule pentru spirit*“. Uimit, dar a doua zi, mi-au spus să le mai traduc câteva poezii. Elevii îmi zic că sunt „un peu poète (en mathématiques)“ și că, dacă sunt de acord, ar putea să-mi traducă versurile în arabă!!

Scris pe o vedere (cu Sefrou) lui N. Manolescu: „*Poèmes pour souvenir!*“

Lui C. Ivănescu: „Un mic «poem» *comme souvenir*, de la Ovidiu Florentin“ (primele versuri le publicasem, de rușine ca fiind matematician, cu pseudonim).

Dintre toți, fiul meu era cel mai ambițios. El nu vroia să vorbească cu nimeni decât numai în română! Așa că, vrând nevrând, copiii gazdelor i-au învățat cele câteva cuvinte ce le rostea.

M. N. Rusu îmi scrie din țară că ar vrea criticul să se-ntâlnească la umbra unui palmier cu poetul.

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 55 din 94

Elevii mă stimau, cred. Ca dovadă, într-o zi mi-au cerut timbre românești, altă zi o elevă mi-a oprit stiloul „*pour souvenir du prof de math*“, iar unul mi-a luat cartea de poezii. Le-am spus că sunt încântat de amabilitatea lor, și că eu aș vrea la rândul-mi, să am „amintiri“ de la ei!

De fiecare dată mă bucuram când puneam câte-o scrisoare la poștă – parcă mă ușuram.

Mă simt aici „uitat de lume și de soartă“. Nimeni nu mă întreabă de sănătate sau durere, ce fac și de ce fac.

La liceul nostru, peste 2000 de elevi, existau vreo 60 de cadre didactice și administrative, încât nici după doi ani de zile n-am reușit să-i cunosc în întregime.

Majoritatea marocanilor au părul creț, însă nu tocmai ca al negrilor. Dar am văzut multe persoane, femei în special, care-și întind părul – în vreme ce europencele și-l ondulează! Încât, vorba 'ceia, dă-i doamne omului ce n-are!!

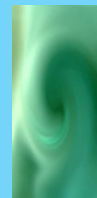
Mi se întâmpla de multe ori să mă trezesc în clasă, în mijlocul demonstrației, vorbind românește, și asta tocmai când eram mai înfocat în explicații și-mi uitam de mine.

Spre dezamăgirea mea, dintre jocurile de pe terenul de sport, fotbalul lipsea întotdeauna.

Ei preferau handbalul, baschetul.

Când mă întâlneam cu bulgarii, eram în familie. Ne era atât de lene să vorbim în franceză, încât începeam prin a pune verbele direct la infinitiv cu pronumele înainte. Pantomimici înlocuiau cu succes multe cuvinte.

Mă plictisea de fiecare dată contactul cu cineva formalizat la expresiile:

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **56** din **94**

– *Bonjour!*

– *Bonjour!*

Și-apoi urma automat:

– *Ça va?*

– *Ça va!*

– *Ça va bien?*

– *Ça va bien!*

ori

– *Ça marche bien?*

– *Ça marche bien!*

Uitându-mă prin catalogul lor, mi s-a părut că nu sunt puși într-o ordine alfabetică. Dar, de fapt, sunt foarte politicoși, într-atât încât fetele sunt trecute primele! Mă gândeam că la noi nu se ține cont – deci la noi există o egalitate a bărbatului cu femeia – cel puțin în acest sens!

În fiecare dimineață, la ora 7, sună trompeta și mă credeam ca pe la noi la târg. Locatarii Sefroului lăsau gălețile cu gunoi în fața casei dis de dimineață, iar omul cu trompeta le golea într-un coș de bambus special, după care îl arunca într-un camion. Și asta zilnic.

Îi spuneam Moidemoiselle-i Sophie că scrisul îl înțeleg foarte ușor, însă ei vorbesc prea repede pentru mine, că nu prea înțeleg. Și, cum auzea, parcă de-aia îmi vorbea și mai al dracului de repede!

Un marocan poate avea 4 femei! (prin lege!). Nu știu ce m-a făcut, dar întreat de unul dacă aş vrea să am 4 femei, am răspuns da! Bineînțeles că omul a râs satisfăcut, și mi-a spus că astăzi femeile nu mai vor ele să fie mai multe la bărbat, și nici tinerii arabi nu vor mai mult de o nevestă,

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 57 din 94

fiindcă trebuie să facă la fiecare câte o casă separată, să stea câte o zi pe la fiecare (poate rămâne 2 zile la una numai cu acordul celorlalte), să le întrețină pe fiecare, și s-ar putea să aibă până la urmă câte zece copii cu fiecare – deci 40 de copii!

Spre deosebire de europeni, femeile arabe nu-și schimbă numele după al soțului. Copiii, însă, adoptă numele tatălui.

Plăcerea copiilor marocani era să bată tobele și, în lipsa acestora, ori ce puteau: cratiți, cutii de conserve, și tot felul de fieroteni. În acest timp, amicii lor aplaudau (băteau din palme).

Învățasem să număr până la 10, și-i spuneam gazdei. Aceasta mi-a arătat că nu știu numai eu, ci chiar și fetița lor cea mică, Siham, de 4 ani – și a pus-o să-mi demonstreze. (30.10.1982)

Ce ușor și banal să fii francez și să predai, ca profesor, limba franceză la străini.

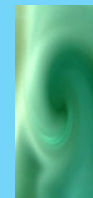
Nici măcar literatura, doar scrierea și citirea.

Rezistasem eu o bucată de vreme, dar de prin noiembrie (1982) m-a-pucase o poftă de-a scrie poezii „marocane“ – că am lăsat totul baltă: și matematică, și franceză.

Văzându-mă ca am și versuri, m-au pus să le compun poezii. Așa că *volens nolens* am scris. La început în română, apoi eram nevoit în franceză, iar ei își traduceau în arabă.

Nevastă-mea a zis să-mi văd de treabă, că sunt om bătrân. Am dat în mintea lor?

Nu știu de unde mi se părea că auzisem, sau chiar auzisem, că aici există lapte de măgar! Așa că mă duc în una din primele zile – cum eram un mare bețiv de lapte, sau un mare sugar – la un butic și întreb:

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

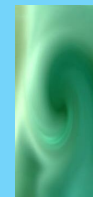
Pagina 58 din 94

- Lapte de măgar aveți?
- Nu. Dar doriți să cumpărați?
- Tocmai asta e, că nu doresc, de aceea întreb.
- Nu există lapte de măgar.
- Atunci, dacă nu există, liniștit pot să cumpăr.

Șederea mea într-un orașel mic, format numai din „medina“ – o consideram ca o bună poziție strategică pentru a observa mai bine obiceiurile și viața localnicilor.

Am întrebat, la început, atâtea naivități, și oamenii m-au ascultat cu calm și mi-au răspuns cu seriozitate, încât acuma nu-mi vine să cred cum de-au avut atâta răbdare – eu n-aș fi avut cu mine!

Până la urmă, n-am avut încotro, și am scris prima mică poezie în franceză „*La fille d'olivier*“ cu dedicație „*pour une arabe*“ – banală: cu ritm, rimă, puțin romantică. Totuși le-a plăcut, și m-am bucurat că le-am nimerit gustul. O elevă apoi mi-a tradus-o în... arabă, iar eu am scris în românește cum se citește...

Jurnal marocan

F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 59 din 94

(10.11.1982)

Clima bună se pare că le permite nu numai dublă recoltă pe an la produsele agricole, dar și la copii! Marocul fiind printre țările cu cea mai ridicată natalitate.

Azi, un elev mi-a adus o carte de un prozator român: Constantin Virgil Gheorghiu, „*La vingt-cinquième heure*“ tradusă din română în franceză prin 1949, și publicată în Franța. Vorbește despre al doilea război mondial. Deci, citesc un scriitor român în... franceză. (12.11.1982)

Elevii unei clase de *septième lettres* m-au felicitat (după o lună de școală) pe la sfârșitul orei:

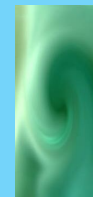
– Bravo *monsieur*, e pentru prima dată când înțelegem și noi ce ne explicați.

Adevărul este că nici ei nu vroiau să înțeleagă pentru că nu-i interesa matematica, la fel cum pe cei de la „science expérimentales“ nu-i interesau limbile.

Lui N. Ivășchescu (profesor de matematică în Bănie) i-am trimis „o vedere... cu probleme!“

Duminică am fost la Ifrane, care e situat în Moyen Atlas. Localitate modernă, cu case având acoperișuri oblice – caracter mai puțin întâlnit în Maroc – gen vile mari.

Ne desfăta o atmosferă de toamnă europeană. Frunze multe căzute, galbene, alergau în bătaia vântului. Un soare puternic și contradictoriu,

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 60 din 94

un vânt puternic. Răcoarea îți rumenea obrajii. Aveam pe noi pardesiuri cu gulerele ridicate, și mi-amintea nostalgia cu care începeam ca licean un nou an școlar în România. Era vreme de scris poezii... Am făcut un tur al orașului, cu mașina, apoi am fost la un liceu militar **de fete** unde Suhair fusese elevă și-și căuta foste amice.

Dar veneam, și mă băgam în mijlocul demonstrației, și mă pierdeam pe-acolo, trezindu-mă la sfârșit, când intrigat câte-un elev îmi spunea că n-a înțeles...

Trimisesem vederi și pe la niște personalități, în care le ceream câte-un sfat, dar bineînțeles că nu m-așteptam să-mi răspundă din „înălțimea“ lor.

În timp ce noi ne îmbrăcăm în Europa pentru a ne fi cald, africanii se îmbracă în Sahara (cu pânzele lor albe și largi ca niște saci) pentru a le fi răcoare.

Aveam elevi care scriau cu stânga, și care într-adevăr scriau stângaci!

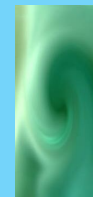
Fiecare vineri este zi sacră în religia Islamică. Oamenii merg la moschei, cântă coranul, se roagă. Magazinele și școlile au programe reduse.

Ce mă enerva la franceza asta, că multe cuvinte se citeau la fel, dar se scriau și semnificau diferit. Alege atunci!

Mi se întâmplă des să mă-ncurc, răsfoind prin dicționare, și nu rareori mă trezeam căutând un cuvânt francez în dicționarul român, sau invers!

Soarele acesta mediteranean, pe care îl iubeam atât (și eu și familia), cu cerul fără pic de nori, de un albastru curat încât, privind spre înalt, mă credeam pe fundul unui ocean liniștit, cu apă clară. Și, pe cât de cald era, pe atât de apos se-arăta cerul.

De pe terasa locuinței mele puteam vedea, nu prea departe, munții încărcăți cu zăpadă (numiți BOUYABLAN), și nu puteam gândi cum la

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

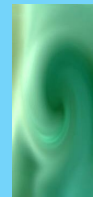
leșire

Pagina **61** din **94**

Sefrou era atât de cald, iar la câțiva pași e zăpadă! Îmi imaginam o iarnă caldă, cu lume făcând plajă printre zăpezi, cu poeți intonând versuri.

Pentru un român, a învăța bine franceză înseamnă a ști mai întâi bine româna.

Aici se obișnuia ca după ora 12 să se zică „*Bonsoir*“. Așa încât, intrând în clasă, la ora două ziua, mă trezeam zicând *Bună seara!*

Jurnal marocan

F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **62** din **94**

29.11.[19]82

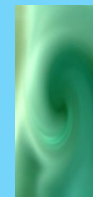
M-am dus îmbrăcat în costum la școală. M^{le} Martine mi-a zis că sunt „*élégant*”. Când am intrat în clasă elevii au început să aplaude. Unul mi-a spus că: acum da, arăt ca un adevărat... marocanroc.

Am întâlnit, în numele arăbești, până și „Dima“, destul de răspândit în România: Dima Abdelaziz!

Printre elevii mei bărboși și pletoși, cu capetele crețe în cea mai mare parte, mă simțeam un copil!

Toți cunoscuții mei și necunoscuții rămâneau perplex când auzeau că au scrisoare din... Maroc. Și, bineînțeles, curiozitatea creștea. Dacă, până acum, eram un anonim, un coate-goale – plecarea mea în afară mă crescuse în ochii lor: deși eram tot cel dinainte. Câte un critic, care nici nu băgase în seamă amărâta-mi de plachetă, acum o vedea ca ieșită din mâna unui mare talent, adăuga și câteva superlative, iar în sfârșitul scrisorii sale – bineînțeles – că nu uita să-mi amintească să-i fac rost de un Larousse, ori mai știu ce alt lucru. Cam așa se terminau mai toate epistolele primite din țară, excepție doar cele de la mama.

Mai mi-era încă dor de viața literară din România, de agitația de acolo... Însă, începeam treptat să iau contact cu vasta cultură franceză, apoi cu cea arabă – deloc de neglijat. Prima carte citită a fost „*Ramayam*“ a lui Omar Khayam, însă, desigur, tradusă în franceză. Apoi, alt matematician poet: Raymond Queneau. Pe urmă Oulipo – *Ouvroir de Littérature Potentielle* (cu experimente artistice).

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina **63** din **94**

Nu știi de ce, dar toți îmi ziceau că sunt bulgar. Trei profesori de sport mi-au adus un pachet de B.T. Și m-au pus să citesc. Spre norocul meu, știam puțin literele chirilice. La sfârșit, sportivmanii mă întrebă dacă noi și bulgarii vorbim aceeași limbă, sau dacă limba noastră e ca a rușilor.

Altă dată un marocan mă întrebă ceva despre Franța, dar a intervenit la timp un surveiant, spunând că eu nu știu că sunt bulgar. Pentru mine „bulgar“ însemna un fel de necunoscător.

Nu se terminase încă anul școlar 1981–1982, eram profesor în România (la Bălcești), și se zvonise că voi pleca în Africa. Elevii ziceau: pleacă domn-profesor în Țările Calde!

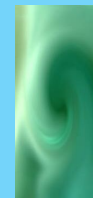
Prin decembrie, vedeam în înaltul cerului puncte foarte mici și negre, ca un fum, ce se rostogoleau și se întorceau ca un voal plutind, și care călătoreau probabil din Europa, se îndreptau către sud, spre țările mai calde.

Plăcerea mea începe să devină aici: ascultarea unei muzici românești la un pahar de vin, și să plâng. Din când în când mai traduceam arabilor, foarte satisfăcut de cântecele mele. (08.12.1982)

De la un timp M^{le} Sophie venea des în vizită la noi, mai ales că dădea lecții de franceză soției. M-a bucurat când, citind pe un caiet de bucate al nostru, a înțeles multe cuvinte românești, spunând că seamănă cu cele spaniole și franceze.

Printre profii de matematică întâlnisem destui care se lăudau că n-au memorie – și că ei deduc toate formulele.

Unui coleg i-am trimis o cadână frumoasă și dezbrăcată – bineînțeles pe o vedere. Și s-a supărat pe mine!

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 64 din 94

Întrucât cartea care o scosese în țară nu era semnată cu numele adevărat, taică-meu mă întreba de ce am scris-o cu poreclă?

În sfârșit, începeam colaborarea pe la revistele de matematică. Ne scriam unii altora într-o franceză care mai de care mai stricată. De exemplu „*Mathematics Teaching*“ îmi răspundea într-o anglo-franceză teribilă:

„*Dear monseur Smarandache,*

Merci

Beaucoup pour votre article. Nous sommes donné Cette article à Monsieur David Fielker, Le Editor de Mathematics Teaching. Il ecrire a Tu plus vite.“

Mă lăsaseră, efectiv, paf! Și, pentru că începuse în engleză:

„*Yours sincerely Shirley Ann Rooney Administrative Assistant.*“

Ça y est!! (14.12.1982)

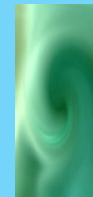
Mare mi-a fost surpriza când am fost anunțat că se vor face câteva traduceri în franceză din versurile mele prin Mlle CHANTAL SIGNORET, la *Département de Roumain, Aix-en-Provence, France!*

În Maroc, bărbații pot avea până la 4 femei. Odată, un profesor berber, spunându-mi că e însurat, l-am întrebat dacă are 2 sau 3 femei.

„*A, non, mi-a răspuns, une femme c'est déjà trop!*“

Elevii au dreptul să se căsătorească din liceu. Un elev de-al meu m-a invitat la „*mariaje*“-ul său!

A venit și vacanța de iarnă (19.12.82 – 02.01.83). Însă, prin ultimele trei zile, elevii nu mai vin la școală. Noi mărim vacanța, îmi spun ei, facem

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

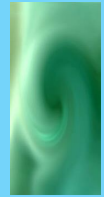
Înapoi

Închide

leșire

Pagina **65** din **94**

un „*prolongement par continuité*“ (ce-i învățasem eu la matematică despre funcții), în sensul că, dacă n-au venit cu 3 zile înainte, acum lipsesc „prin continuitate“ până la sfârșit.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **66** din **94**

17.12.[19]82

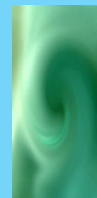
Am jucat un meci de fotbal cu arabii. Eram singurul străin printre ei... și chiar că m-am simțit străin!

Orașul în care locuiam noi, singura familie de români, era foarte mic – încât devenisem foarte cunoscuți. Când plecam cu Mihăiță la o plimbare, în jurul nostru se strângeau haite de copilași, care pur și simplu mergeau după noi și se uitau la noi, fără să zică nimic. Mihăiță, ca un micuț rege, în mașina lui de copil! (în franceză, cărucior = *voiture d'enfant!*), iar fetele cele mici ale gazdei îl țineau una de-o mână și alta de cealaltă mână. Mihăiță le botezase pe amândouă cu nume arabo-române, dar ele îi bungheau toate cuvintele lui, aproape că învățau românește odată cu el.

Și, oamenii ceilalți ne mai priveau din curiozitate, iar câte un ins, de nu știi unde, îți arunca câte-un „*bonjour*“!

Piața capitalistă pare aiurea. Prețurile variază după oraș, după noapte sau zi, după client și mai ales după vânzător. Cumpărarea unei cantități mari duce la micșorarea prețului unitar. Trebuie să te tocmești de fiecare dată, și nu știi dacă ai fost înșelat, și cu cât. Primul preț care ți-l spune este dublu-triplu iar, dacă nu te hotărăști, începe prin „*Le dernier prix est...*“ adică cel mai mic preț pe care îl acceptă vânzătorul. În fiecare joi este „*Suc*“ – un fel de târg. Vin berberii de la „*compagne*“, prețurile scad, lumea cumpără mult. Câte unii se aprovizionează joia pentru toată săptămâna.

Așa că aici viața înseamnă: „care pe care“ cine înșeală mai mult, cine duce mai mult de nas pe altul.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **67** din **94**

La început, obișnuit cu prețurile fixe de la noi, eram tentat să dau cât mi se cere. Tocmeala mi se părea o rușine. Dar mergeam însoțit de câte-un arab, care-l lua pe limba lui.

Mi se întâmpla deseori, când trimeteam scrisori pe la universități străine, să primesc răspuns în... română. Surpriză, desigur, plăcută.

În lumea capitalului concurența e dură. Bani primează. Oamenii sunt aspri ca monedele.

Toți vor să câștige, toți se uită numai după profit.

Cărțile sunt apreciate doar în funcție de vânzare. De aceea se publică mult pe teme de spionaj, de groază, de dragoste – ultimele prezentând pe coperti femei cât mai sexy, dezbrăcate spre a atrage clienții.

În Maroc, cele mai multe cărți vin din Franța – de aceea prețurile sunt cam exagerate: de ordinul sutelor de dirhani.

Circulația seara este nesigură prin Casablanca. La ora 8.00 ești aproape atacat pe stradă, agățat din nici nu-ți poți închipui ce motive.

Gândindu-mă acasă, mă apucau uneori crize de melancolie.

Când plecam cu Mihăiță prin oraș, femei se opreau și-l pupau pe el, apoi îmi mulțumeau mie.

În lume există și un război religios, pentru supremație: Creștinismul, Islamismul, Buddhismul...

Mohammed a fost profetul Islamului în secolul VII, Peninsula Arabică.

Arabii, în prezent, se găsesc în anul 1403 după religia lor islamică. Iar după Christos în 1983.

Bine, îi întreb, și pe actele oficiale ce an se menționează?... Și unul și altul, mi se spune.

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

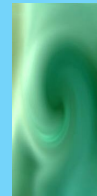
Ieșire

Pagina 68 din 94

12.01.1983

M-am sculat puțin gripat. Plecat la liceu, văd mare zarvă în fața porții. Strigau pe limba lor în gura mare.

Grevă. Elevii au dreptul la grevă. Internii făceau grevă că nu le convenea mâncarea de la cantină. Școala era goală. Profesorii și direcțiunea în curte. Când mai venea câte un dascăl, i se făcea cuvenita primire cu fluierături și strigăte, iar acesta trecea repede cu capul plecat, parcă să nu-l lovească sunetele grele ce i se azvârleau. Am intrat în clasă. Doar 1/3 din elevi.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **69** din **94**

13.01.[19]83

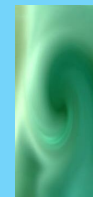
Găianu Gheorghe, Directorul Liceului «Petrahe Poenaru» din Bălcești, îmi scrie: „Profitați pe cât posibil pentru a vă îmbogăți spiritual. Este singura avere pentru care merită să fii ilicit!“

Mihăiță are un an și zece luni. Știe două cuvinte în arabă, unul în franceză, câteva în română, iar celelalte pe limba lui. El zice la ceas „tic-tac“ la veioză „pami“ la câine „ham-ham“ la stilou „tata“ (!), și la iepuraș „câți“. Mereu i se atrage atenția „vezi să nu faci buba la tic-tac“ „să nu faci buba la câți“.

Într-o zi m-am pomenit cu el chemându-mă „a tata «aji, aji»“ adică „vino“ în arabă! Învățase de la prietenașele lui de joacă.

Patru luni de la înstrăinare.

Cântă Maria Tănase. Mi-e dor de-acasă, mie dor de Cost, de profesorii-colegi. Când mă voi întoarce, voi face o beție tare. Mi-e dor de-acasă. Mi-e dor de mama, Tata-Lecu. Cum s-o zice dor în franceză? Nu există cuvânt francez care să traducă exact. Mă gândesc ce-or face ei în clipa asta? Îmi vine să lăcrimez. N-am mai plâns demult. Nu știu cum o mai fi.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **70** din **94**

07.02.[19]83

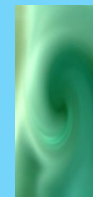
Elevii devin tot mai interesați de țara mea. Mă întrebă cuvinte în română, și alte lucruri despre mine.

Discutăm fotbal. Sunt anunțat că în primăvara lui '83 va avea loc o întâlnire între Maroc și România – la Marrakech. Elevii mă invită să vizionăm împreună, deși sunt cam 9 ore de tren. Mi se spune chiar că se transmite la televizor.

Pe-o „interrogation“ un elev îmi scrie în spaniolă, pe care n-o cunosc, dar mai înțeleg: Universidad Craiova, Dynámo Boujarest.

Este foarte dulce să auzi vorbindu-ți-se-n limbă.

Chiar mie un francez mi-a mărturisit că vorbesc într-un stil anume limba lui, și că o „stâlcesc“ într-un mod plăcut.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

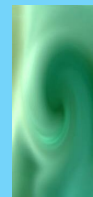
Pagina **71** din **94**

07.02.[19]83

Mă simt tot copil, deși lumea îmi zice acum: *Monsieur. Monsieur* „Floren“.

Proprietara nu știe franceză.

Într-o zi, îi vorbea lui Ely în arabă, iar Ely îi răspundea în română!

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina **72** din **94**

10.02.[19]83

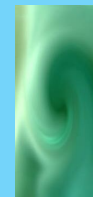
După câteva zile de soare bun mă pomenesc, într-o dimineață, cu zăpadă! Pentru marocani zăpada e ceva rar, se întâlnește numai pe la munte.

Priveam, din clasă, munții înzăpeziți, casele cu promoroacă. Dacă până acum dormeam fără foc, trebuia să-mi pun în funcțiune „șofajul“. În plus, a mai și nins astăzi.

Marocanii se bucură când cad fulgi de nea.

N-a mai nins de 4 ani, îmi spun localnicii.

Copii sunt veseli, ca iarna la noi. Sunt informat însă că numai aici, la munte, a nins. În rest, e cald și bine. Pe litoral se face plajă! Iată diferența de climă.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina **73** din **94**

12.02.[19]83

„*Quel meilleur contact entre la Roumanie et la France que cet écrivain loufoque et décontracté*“ îmi scrie Mr. Pierre Charvieux, Maître ès Lettres, pe un volum ce mi-a dăruit, „*Rhinocéros*“ de Eugène Ionesco.

Martie și cald. Țin cursuri cu ușile deschise.

Am în clasă un elev: Baba Ali!

Femeile marocane își poartă copiii în spate, ca niște broaște țestoase cu carapace.

Vacanța de primăvară. Elevii nu mai vin cu o săptămână înainte.

– *Pourquoi?*

– *Nous sommes fatigués, Mousiur.*

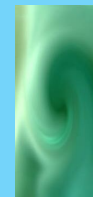
... Și americanii ăștia...! Le trimiteam eu toate materialele în franceză, și ei îmi răspundeau tot în engleză. Nici nu se deranjau cel puțin să traducă cele câteva rânduri ale scrisorii. Profitau că limba lor e internațională. Dar asta îi învăța totuși leneși, majoritatea neștiind decât o limbă... În timp ce eu munceam dublu sau chiar triplu pentru traduceri între cele trei limbi.

Avantajul, dar și dezavantajul lor!

Venise căldura. Începea să vină canicula.

Afară extrem de cald, în casă frig. Clădirile aveau ciment pe jos, construite din ciment – prevăzute pentru vremea toridă.

Francezii ăștia nu prea se omorau ei cu munca. Se ocupau mai mult cu distracții, plimbări, vizite...

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 74 din 94

În 6 luni, de când sunt în Maroc, m-am îmbolnăvit de trei ori grav: puroi în gât (ceea ce în România eu niciodată n-avusesem), și alte maladii manifestate diferit. Făceam cunoștință cu infecțiile africane.

Trebuia să mă călesc/obișnuiesc la microbii lor.

La fête du trône. Liceul meu dă o serbare. Sunt invitați și profesorii străini. Se țin piese de teatru, muzică africană (unde toba are o mare căutare), un fel de balet – dans susținut de fetișcane frumos costumate. Spectatorii sunt serviți cu ceaiuri și prăjiturile. Gratuit. Sala e plină. Elevii din sală cântă, urlă, țipă, strigă, și apoi mai sparg câte-un geam. Intervine poliția.

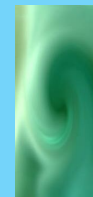
Tot spectacolul e în arabă, deci mă trezesc ascultând piese de teatru fără să pricep o iotă. Pe la jumătatea spectacolului, plec. Afară surveillant-ul general mă întreabă dacă mi-a plăcut spectacolul. Mi-a plăcut, răspund, dar n-am înțeles nimic!

De Crăciun (1983), Al. Oprea îmi scrie:

„Dragă consăteno și poete,/ Îți trimit această imagine,/ tot a unui poet – Eminescu –, / pentru a-ți aminti de țară și de / prietenii de aici, împreună cu / toate urările de bine,/ pentru Noul An.“ Impresionant. Mă face să visez un pic la locuri părăsite.

După un obositor travai termin traducerea „problemelor cu și fără... probleme!“ Ale mele. Cerând un sprijin pentru tipărire, Ambasada îmi promite „un mare ajutor... moral“. Până la urmă, nici pe-ăsta nu mi l-a dat!

Cartea va fi, cică, un „eveniment remarcabil al relațiilor româno-marocane“ – șabloane comuniste.

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 75 din 94

Caut imprimerie pentru culegerea-mi de probleme. Nimeni nu se bagă din cauza semnelor matematice. În fine, închei un contract umilitor (24.3.83): neputând să achit întreaga sumă, editura își asumă toate drepturile a mai mult de jumătate din tiraj.

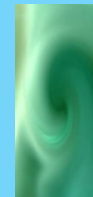
Caut în librării cărți de poezie. Nu sunt. De ce, întreb. Nu se vând. Din când în când mai găsesc câteva volume de clasici. Poezia tânără... lipsește cu desăvârșire.

O clasă de „lettres“ îmi face probleme (desigur, nematematice!). Chem profesorul și șanseorul. Și, aceștia năpădesc pe ei cu un potop de cuvinte în arabă. Cuvintele îi fac să plece capetele în pământ, să privească rușinați din când în când. Eu stau și ascult cum niște vorbe, care au atât efect asupra lor, trec pe lângă mine paralele, fără să pricep un dram, fără să mă miște un pic.

Am cumpărat câte un exemplar din fiecare revistă franceză aflată la chioșc. Numai politică, foarte senzațională, bârfe. Cât de multe fotografii sexi, sau chiar mai decoltate... Societatea de consum. Foarte puțin văd literatură. Câteva cronici fugitive. Observ că autorii au mania de-a-și scrie autobiografia. Multe romane de dragoste, pe coperti având femei goale, sau aproape goale, așezate în diverse poziții. Romane polițiste. La fel și filmele: sexi, de groază. Afizele reprezintă fie femei dezbrăcate, fie pistoale, karate, bătăi. Societatea de consum.

Un elev a cunoscut un grup de români care construiesc la Nador un port. Și-a învățat câteva expresii pe care mi le adresează cu mândrie: „Du-te la dracu!“ „Te bag în mă-ta“. Ba, pe deasupra, le mai zice și-n gura mare prin clasă. Fetele m-au pus să traduc. Chiar dacă vroiam, tot nu știam.

Mă plimb prin Fès. Frumos oraș, fostă capitală imperială. Îmi place

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 76 din 94

bulevardul „Hassan II“ cu șirurile de palmieri înalți, cu grădină.

Într-o zi am întâlnit doi români: un bucureștean, și un moldovean.

Vreau să mai discut cu ei, dar afirmă că se grăbesc și n-au timp de mine.
„Bravo, frate!“

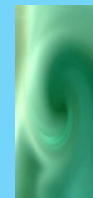
Nemții îmi scriu și ei în limba lor. Câtă luptă pentru supremație, pentru a-și impune limba, cultura, obiceiurile, indiferent dacă sunt bune sau rele! Dacă la engleză mă descurcam un pic, pentru germană n-aveam nici măcar un foarte mic pic, măcar dicționare! O să lă răspund și eu în... română!

Americanii mă fac membru al societății lor de matematică, cică membru „ordinar“! (aprilie '83 – primit fișa de completat)

Rușii îmi răspund, la rândul lor, în rusă, și regretă că eu nu le scriu în... engleză!

Încerc să scriu poezii în franceză. Mi-e dificil, fiindcă n-o simt ca pe română. Mă forțez la niște metafore. Mamzel Martine, franțuzoaica, îmi spune că sună bizar în limba ei, chiar dacă exprimarea în română mi se pare drăguță.

Sunt anunțat că România a învins pe campiona lumii la fotbal: Italia.

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 77 din 94

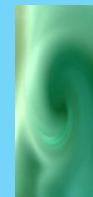
11 aprilie [19]83

Întâlnit la Fès echipa de ciclism a României (juniori). Cicliștii erau arși pe piele de soarele puternic marocan. Am discutat cu antrenatorul. Primul venit fusese un neamț. Noi eram trei români și, la un moment dat, văzând culorile echipei, am strigat din mulțime: Hai România!

Marocul are o natalitate ridicată: La fiecare 30 de secunde se naște un marocan. Trebuie construite 1500 locuințe pentru noii veniți, cam 2 orașe ca Fès-ul pe an.

În prezent, copiii până la 15 ani constituie 47% din populație!

S-a estimat că, dacă ritmul de creștere va rămâne același, în 1990 sau 2000 Marocul va fi un popor de școlari!

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

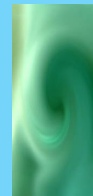
Închide

Ieșire

Pagina 78 din 94

06.5.[19]83

Le-am dat o teză mai grea. Câțiva elevi mi-au cerut voie să fumeze în clasă, ca să poată gândi.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

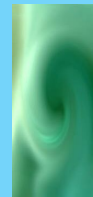
Ieșire

Pagina **79** din **94**

10.5.[19]83

Un italian, stabilit în Franța, care a studiat româna la Lyon, îmi scrie foarte simpatic pe o vedere:

*„Bună ziua Florentin!
Mulțumesc pentru tale poezii foarte frumoase.
Ce este ta adresa de casă în Marocco?
Noastră adresă în Franța este acum (...)
Pe curând
Prietenie pentru ta familie.“*

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina **80** din **94**

11.5.[19]83

Elevii nu mai vin al școală (cu o lună jumătate părăsesc școala înainte) fiindcă e prea cald, îmi zic. Alții, cică, sunt săraci și trebuie să lucreze pentru a plăti manualele și caietele anul viitor.

Simțeam de multe ori vidul din preajma mea: lipsa prietenilor din țară, a părinților, rudelor, lipsa altor români aici, la Sefrou.

Copilăria din Sefrou ne simpatiza. Strigau, când treceam pe lângă ei, care cum se pricepea. De exemplu, mie îmi ziceau „*Bonjour, madame!*“.

Alteori mai aruncau după noi și câte-o piatră.

Văzut la Fès (mai '83) o piesă de Ionesco: „*Jacques ou la soumission*“, montată de o echipă franco-marocană din Casablanca.

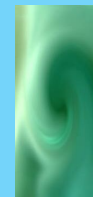
Intrare gratuită. Programe gratuite. Cred că până la o urmă o să se plătească și spectatorii – numai să vină! Săraca artă.

Interesantă piesă. Personaje mascate ca niște manechini.

Decorul: fără decor! Sau chiar lipsa decorului constituie un decor. Știe Ionesco, bineînțeles.

Jocuri de cuvinte, de idei care scapă urechii mele nefranțuzită bine. Surprinzător, la sfârșitul piesei, francezul din dreapta mea îmi spune că nu a înțeles totul, că actorii marocani au mai făcut greșeli de pronunțare.

Mă laud bulgăroaicei că Ionesco e român, și că e celebru în toată lumea. Se scuză că nu-l cunoaște.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **81** din **94**

Marocanii se pregătesc pentru votare. Zarvă, afişuri. Câteodată şi-un mic scandal.

Pluripartidism. Fiecare partid are culoarea sa reprezentativă.

Zidurile sunt colorate ca un mozaic, pozele candidaţilor sunt înşirate ca la cinema: oamenii serioşi, fiecare încredinţându-te că el va face şi va drege dacă va fi ales.

Se țin discursuri lângă Moscheea principală. Seara, demonstrații.

La Sefrou se află la putere un partid pe care ei îl numesc socialist. Unul dintre noii candidați îmi este coleg, și anume: Monsieur Benouna.

Aflând că sunt din Est, a ținut să mă cunoască.

Întâlnesc câțiva elevi de-ai mei cu „manifeste“.

– Bine, zic, de ce nu le lipiți acum?

– La miezul nopții, îmi spun, este periculos... poliția...

Rămân perplex.

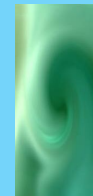
– Dar, continui, ceilalți de ce lipesc?

– Ei sunt alt partid.

Deși propagandiștii se omoară, oamenii de rând par dezinteresați.

Abdlatif, așezat alături, îmi șoptește:

– Lumea râde de candidați. Oricare ar fi ales, lucrurile tot așa merg. Se schimbă doar ambalajul.

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 82 din 94

Începutul lui iunie, [19]83

La Sefrou se ține anual Sărbătoarea Cireșelor. Se strâng oamenii din împrejurimi.

Ca un adevărat bâlci de la noi, de pe vremuri. Tiribombe, tarabe înșirate, de n-ai loc să te miști, puhoi de lume.

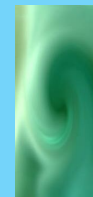
Mihăiță se dă în căluț. Îi place. Vânzătorii își strigă marfa la microfoane. Microfoanele urlă. Sunt așezate aproape unele de altele. Este un adevărat bâlci. La câteva magazine cu porțelanuri apare o dansatoare, pe o mică scenă improvizată, spre a atrage clienții. Tot orașelul e ca un furnicar. Petrecerea ține trei zile.

Vara asta nu pot să vin în țară. O să mă „sacrific“ rămânând pe litoralul marocan.

Începutul lui iunie. Căldură mare. Noaptea dorm cu ferestrele deschise, în slip. Dimineața mă trezesc transpirat. Ziua îmbrac niște pantaloni scurți. În timpul amezii e greu de umblat. Se depășeșc chiar 40 de grade. Lumea stă în case, moleșită. După masă, de obicei, se ațipește. Au dreptate elevii, este greu de judecat pe-o asemenea toropeală. Spre seară, căldura este agreabilă. Se poate ieși la plimbare.

Străinii sunt reci, mai reci ca românii.

A început ramadan-ul. Parcă s-au schimbat toate. Marocanii trăiesc mai degrabă noaptea, când au dreptul să mănânce. În timpul zilei li se interzice să consume, să bea, să fumeze, să facă... dragoste! De la scăpătatul soarelui,

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina **83** din **94**

când sună sirena. La Rabat chiar se trage cu tunul. Își intră în drepturi până dimineața, când soarele răsare. La început iau o gustare, de obicei o supă lungă, marocană, bine fiartă și destul de picantă, cu un fel de dulciuri îmbibate în miere, plus ceai. Se ia o pauză cam de o jumătate de oră și, pe la 21.30, se mănâncă iar.

Umblam ziua întreagă cu niște pantofi tociți, prăfuiți, că se rugau toți lustragii de mine să mi-i facă. Dar degeaba.

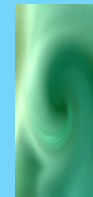
Timp de o lună de zile mă găseam la strâmtoare: între Marea Mediterană și Oceanul Atlantic, la Tanger.

Mă bronzasem în așa hal, încât lumea mi se adresa pe stradă în... arabă!

Petreceam mult timp în fața librăriilor. Mă interesau, în deosebi, traducerile din română. Și mai găseam: Mircea Eliade, care la Chicago scrie încă în română dar e publicat la Paris, Virgil Gheorghiu, de care n-auzisem nimic în țară.

Pe toate revistele și gardurile vedem scris despre „Dallas“. Americanii ăștea, dacă au bani, fac din orice mediocritate o celebritate.

- Sunt din România.
- România? Care-i capitala, Bucurest sau Budapest?

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 84 din 94

[Vara, 1983]

Vara lui '83 o petrec în Maroc. Părinții mă așteptau în țară. Mi se scrie că le e dor de noi, și că au umplut toată casa cu pozele noastre.

Aici e cald, bine. Poșta și celelalte instituții au program redus: 8–14.

Localnicii, după ce se scaldă în râu, își udă tricourile, le storc și apoi le îmbracă pentru a le ține răcoare.

Am plătit 4 000 Dh ca să scot culegerea de matematică, fiindcă la întoarcere vreau și eu un post bun.

Prost ești. Cu banii ăia luai niște cadouri și le dădeai la cine trebuia, și erai sigur. Pentru carte te vor felicita, și atât.

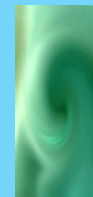
De la un timp poșta devenise foarte atentă cu mine: îmi aducea scrisorile gata desfăcute.

Apariția culegeri mele de matematică „*Problèmes avec et sans... problèmes!*“ la Fès a fost salutată. De exemplu, Biroul Român din Rabat mi-a scăzut salariul pe luna septembrie 1983 cu câteva sute de dirhami.

Marele Eugène Ionesco îmi scrie că găsește „foarte interesant“ manuscrisul meu de poezii paradoxiste: „*Le sens du non-sens*“. De aceea, mi-l trimite înapoi!

Pe la începutul anului '84 încep să mi se comunice numai decese: Al. Oprea, Amza Pellea. Fiecare scrisoare îmi aducea câte-un mort.

Mă durea mult moartea lui Oprea, pe care-l cunoscusem personal. Copilărise cu taică-meu și unchiul meu, era de pe meleagurile Bălceștiului.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 85 din 94

Nu-mi venea să cred (fiindcă era încă tânăr la 52 de ani). Când mă întâlnea îmi zicea: „Scrie tu, în continuare, că o să vină vremea când o să și publici“.

În timpul verii beam câțiva litri de lichide pe zi. Nu ne era foame, ci mereu sete. Fără acele limonade reci, nu știu ce ne-am fi făcut.

Correspondența mea devine interesantă:

Stan Scott din Australia îmi scrie în franceză că știe și puțină română.

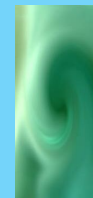
Povl Scârup din Danemarca îmi răspunde în română.

Leroy F. Meyers din Ohio (USA) îmi adaugă la sfârșit:

„Al

D-voastre doresc binele cu anul școlar nou“.

Helmut Berner din Germania de Vest îmi urează „*La mulți ani 1984*“ pe românește.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina **86** din **94**

[Octombrie, 1983]

Sfârșitul lui octombrie (1983), și e încă foarte cald. Țin cursuri... cu ușile deschise la perete.

Iarna. Afară e cald, pe-alocuri se apropie de 20 de grade Celsius, în casa lor e însă temperatură scăzută – încât ajungem să tremurăm de frig în chiar țările calde.

D-l Philippe Arnauld îmi spune că singurul scriitor român, pe care-l cunoaște, este... Eugen Ionescu!

Întreg 1983 petrecut în străinătate. Aștept intrarea în țară.

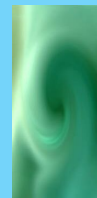
Greva s-a extins în Maroc. Elevii vin la școală dimineața, se așează în fața intrării, și: cântă, strigă, fluieră. Vociferează.

La Casablanca este, însă, Conferința Islamică între Țările Arabe. școlarii de-acolo sunt într-o mică vacanță, deci n-au început încă rebeliunea. Toată lumea așteaptă cu emoție activitatea celor din Casablanca.

Elevii protestează împotriva guvernului. Cică vor să facă revoluție... Profesorii vin la școală și ei, dar stau la soare în curtea liceului, citesc, sau scriu. Ca mine acum. Greva nu e limitată în timp. Se fac manifestații pe străzi. Poliția a închis câțiva. Se lipesc afișe pe ziduri și arbori. Uneori e amuzant!

Niște prieteni îmi spun că prin 1972 au făcut grevă profesorii: mărirea salariilor. Guvernul a cedat (după un an de nestudii).

Aflu că România s-a calificat pentru Campionatul European în Franța.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

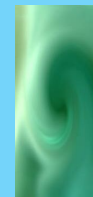
Închide

leșire

Pagina **87** din **94**

„L'Équipe“ scrie elogios despre fotbaliști. Îi voi vedea în culori la TV-ul marocan, care preia de la televiziunea franceză.

Aștept cu nerăbdare întoarcerea în țară și-ntâlnirea cu prietenii. Avem noi restaurantul nostru unde stăm la un pahar de bere și de vorbă.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 88 din 94

Ianuarie, [19]84

Elevii sunt din nou în grevă împotriva unor decizii ale guvernului privind Învățământul.

Există o sectă religioasă care interzice bărbaților să cânte vocal sau instrumental, ori să danseze. Asta: pentru a nu-și pierde masculinitatea.

Și, tot bărbații, trebuie să poarte barbă, sau cel puțin mustață – ca semn de virilitate. Dar ce se face un bărbat a cărui virilitate constă numai în mustață? (Adică, recunoști potența unui bărbat numai după... mustață?!)

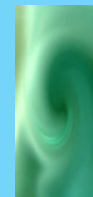
Femeile n-au voie să fumeze, pentru a nu-și pierde feminitatea.

Deși afară e cald (se poate face plajă în luna ianuarie), în case e rece. Am un șofaj, pe care-l utilizam mereu.

Mihăiță știe arabă mai bine ca noi. Odată, mergând la Fès, i-am spus șoferului de taxi în franceză să oprească și, pentru că acesta n-a înțeles, copilul i s-a adresat în arabă: „safi“ adică „gata“.

Mă gândesc că anul acesta împlinesc 30 de ani. O vârstă care mă sperie. Nu mai sunt copilul ce umbla desculț la Olteț, sau după mure prin tufișuri toată ziua! Îmi fac bilanțul. Publicam prea puțin, noi tinerii. Dar publică alții și pentru... noi! cărți cu kilogramul! Parcă literatura ar aparține numai a doi-trei scriitori. Păcat! Nu avem nici încredere în noi. Editorii publică pe relații. Și-apoi, mai există și acei proprietari... de reviste...

A murit Al. Oprea. Dar eu nu cred. La începutul lui decembrie îi trimisese o scrisoare, care a ajuns când el sucombuse și era deja îngropat... Scrisoarea s-a dus după el în groapă...

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina **89** din **94**

Marocanii au două recolte pe an.

Am scris o primă poezie în franceză prin toamna lui 1982. Desigur trivială, didacticistă. Mă amuza însă traducerea ei în... arabă! (*Attention*, în arabă se citește de la dreapta spre stânga, iar cărțile încep de la... sfârșit!)

După-amiază, centrul Sefrou-ului este plin de oameni, ieșiți la soare ca gușterii din vizuini. Stau așezați direct pe pământ, sau pe pietre, cu turbanele albe pe cap, salvari albi. Este un amestec strident de alb și roșu și murdar. Căscioare sumbre, întunecoase, mici ca niște peșteri, contractează cu vile spațiale, uriașe ale celor înstăriți.

O săptămână continuă de grevă. Cât va ține?... Un elev mi-a zis că pot să plec în România!

Poliția a cules câțiva de pe străzi, și i-a băgat la zdup. Greviștii cer eliberarea colegilor.

Rosita, bulgăroaica, se teme de o revoluție. Zice că a vorbit cu un șofer, dacă e cazul, să ne ducă până la Oujda și, de-acolo să trecem în Algeria, care e socialistă – noi,ăștia din Est.

Gata, greva se termină.

Nu știi de ce toți au impresia că suntem slavi.

– Știți rusă? sunt întrebat.

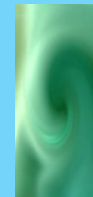
– Nu.

– Bine, dar rusa e obligatorie la voi.

– Nu la noi, la bulgari.

– Păi, românii și bulgarii nu vorbesc aceeași limbă?...

Mi-am lăsat și barbă: din dorința de a nu avea barbă... deasă! Am vreo trei luni (nici nu mai știu exact) de când nu m-am ras. Asta, pentru că aici se poartă.

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 90 din 94

Oamenii cred că sunt marocan, și mă întrebă de ce nu „vreau“ să vorbesc arabă. Ce, te-ai franțuzit? Ți-ai lepădat limba?

– Domnule, eu nu sunt arab. Și-ncep s-o iau pe românește.

– Aa, sunteți portughez, că spaniola aș înțelege-o...

Belgianca mă pune să-i traduc din română în franceză niște texte pentru lucrarea ei de doctorat.

Nu știu ce anume m-a făcut să schimb macazul (matematică → literatură).

Cred că șocul mutării de la statutul de școlar-student la viața-viață. Terminasem șef de promoție, aveam vise mari, vroiam să rămân la Universitate. Dar apare legea cu 3 ani obligatorii de stagiatură... Fac trei ani, apoi plec... în Maroc...

Câte războaie există, chiar si-n vreme de pace: război religios, război cultural, război politic, război ideologic, război economic, război financiar.

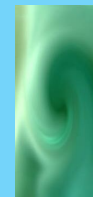
Islamul, religia musulmanilor, cuprinde destule secte. Există un grup fanatic, care luptă ca tot globul să devină musulman.

Spirit de clan. Marile puteri militare și economice, își impun cultura (oricât ar fi ea de mediocră), ideologia (oricât de nedreaptă), limba (oricât de imperfectă), moneda valutară – ni le bagă pe gât nouă,ăștia mai micii.

Arabii i-au colonizat pe berberi, iar francezii i-au colonizat pe arabi. Și, lanțul de colonizări, peste alte colonizări, nu este sfârșit.

Oh, cum această dezvoltare duce la nedezvoltare!

Americanii nu cunosc limbi străine. Sunt mulțumiți că engleza lor e internațională.

Jurnal marocan

F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 91 din 94

– Bine, este întrebare Mister americanul Peter, sosit pentru un an la Sefrou să predea engleză, nu învățați și Dv. măcar franceză sau spaniolă, sunteți aici printre ei, sau la doi pași de ei.

– Eh, cu limba mea eu mă descurc oriunde. Mai degrabă învăț ei engleza.

Prin ianuarie-februarie 1984 am luat contact cu un grup parizian de literatură, Oulipo, din care făcuse parte și matematicianul-poet Raymond Queneau. Toate bune aflând că le citesc creațiile, că mă interesează stilul lor. Dar, când să le trimit și eu pentru biblioteca oulipiană producții literare, nu le-a mai plăcut.

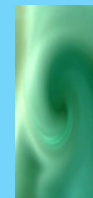
Secretarul general, Paul Fournel, mi-a răspuns, foarte răspicat, că în această „bibliotecă“ (ciudat nume de revistă) nu publică decât membrii oulipo, și numai ei – fără comentarii. Mi s-a recomandat, în schimb, să cumpăr și să studiez publicațiile lor. Vorba 'ceia: deșteptii să scrie, și proștii să citească!

I-am băgat, bineînțeles, și eu... pe ușa din dos! Unde trebuia.

De când devenisem membru al Societății Americane de Matematică, primeam tot felul de scrisori din SUA sau Anglia prin care mi se propuneau: ba să mai plătesc dolari pentru trimiterea abonamentului prin avion, sau să contribui la mărirea fondului asociației, sau să cumpăr tot felul de cărți sau reviste care nu mă interesau. Mă gândeam: oare nu le era rușine să tot ceară la bani? Lor, acestor cerșetori... milionari!?

Dar ei scot bani din piatră seacă. Spoliază.

Africanii se plâng că europenii sunt rasiști, în special francezii, belgienii, olandezii. Dar cum se simte un alb în Africa? Copii se țin după el, îi strigă.

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

leșire

Pagina 92 din 94

Cei mai în vârstă râd. De ce-or râde arăboii când un străin trece prin apropiere? Nu știu, poate fiindcă nu e arab. Sau, fiindcă e alb.

Exact, negrii râd de un alb fiindcă nu e... negru. Prin Zair, îmi povestea un fost cooperant, nu poți să te duci nici la piață, că negresele dau cu roșii în tine. Cumpărăturile le faci însoțit de câte un localnic. Vânzătorii sunt așa de drăguți cu clientela străină, încât ridică prețul de două-trei ori. Ei nu consideră asta furt sau înșelătorie, ci „beneficiu“.

La ei acasă africanii sunt rasiști împotriva albilor (deși pare un paradox), sau cel puțin xenofobi.

Trăiesc mulți sub nivelul sărăciei. Monsieur Driss îmi spune că e obișnuit să mănânce prost. Dacă se îndoapă bine, cade bolnav fiindcă stomacul lui e obișnuit cu puțin! Deci, a ajuns la concluzia că pentru nevoiași cel mai bine e să mănânce în continuare prost!

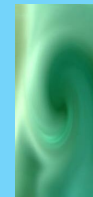
Driss își făcuse studiile în Belgia unde, neavând bani, a trebuit să îndure foamea. De-atunci are dureri de burtă.

Bulgăroaica ascultă în fiecare zi știrile din Bulgaria, ba chiar și buletinul meteo.

Proprietarul îmi zise că trebuie să-i plătesc fiindcă, de fiecare dată când ies, îi privesc grădina.

Așadar amenințat de elevi: unul din terminală mi-a zis c-o să văd eu la sfârșitul anului (ce-o să văd eu, mă întrebă șanseorul?), iar altul cică o să-mi spargă capul!

Aștept cu nerăbdare întâlnirea cu țara, cu toți cei care mă așteaptă. Vom coborî la București. Elevii primeau o adevărată plăcere să mă audă vorbind arabă. Mă provocau. Uneori le mai ziceam câte un cuvânt sau expresie, spre amuzamentul general.

Jurnal marocan F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina 93 din 94

Vara, [19]84

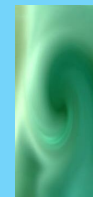
Odată ajuns în țară, vameșii din Otopeni mi-au confiscat un radiocasetofon (pentru electronice se plătea vamă 100%, dar la prețul fixat de ei, încât ajungea mai scump decât dădusem pe aparat în Maroc). Inspectoratul Dolj m-a „răsplătit“ nu doar ca suplinitor din nou, ba și cu jumătate de normă, iar mai târziu aveam să „beneficiez“ și de interdicția de-a publica chiar articole matematice (vreau să zic, nepolitice).

Aterizarea mea în țară devenise mai mult decât... promițătoare.

Așa că, nostalgia și patriotismul s-au dovedit de două parale!

Dușul rece, al vieții românești, m-a trezit la realitate.

A început să mă prindă remușcarea regretului că n-am FUGIT în Canada, zona francofonă, cum făcuseră alții mai isteți.

Jurnal marocan
F. SMARANDACHE

Pagina de titlu

Cuprins

Înapoi

Închide

Ieșire

Pagina **94** din **94**